

Protokoll fört vid pleniföredragning
Regeringskansliet
Enheten för rättsliga och internationella frågor

Närvarande

KS-CG-MP-NF-TA-MN-WV

Frånvarande

Ordförande

L a n t r å d
Katrín Sjögren

Föredragande

Minister
Nina Fellman

Justerat

Omedelbart

Protokollförare

EU-sakkunnig
Anna-Lena Sjöberg

.....
Ärende/Dnr/Exp.

.....
Beslut

Nr 3

Landskapsregeringens meddelande till lagtinget –
externpolitiska prioriteringar 2017 och verksamhet 2016.

ÅLR 2017/2104

207 Rk1a

Landskapsregeringen beslöt tillstålla lagtinget meddelandet.

Ålands lagting

Hänvisning

Kontaktperson
Anna-Lena Sjöberg

Ärende
**LANDSKAPSREGERINGENS MEDDELANDE
NR 3/2016-2017**

Landskapsregeringen översänder härmed landskapsregeringens
meddelande nr 3/2016-2017.

L a n t r å d Katrin Sjögren

Minister Nina Fellman

Till Ålands lagting

Landskapsregeringens externpolitik

Meddelandet innehåller en heltäckande redogörelse av landskapsregeringens externpolitiska prioriteringar inför år 2017. I meddelandet redogör landskapsregeringen för sina prioriteringar i förhållande till Nordiska ministerrådet, till dagordningen inom Europeiska unionen år 2017 samt till övriga externa samarbeten. Dessutom innehåller meddelandet en redogörelse för verksamheten beträffande EU-ärenden under år 2016. Som bilaga föreligger en årsberättelse över landskapsregeringens aktiviteter i Nordiska ministerrådet 2016.

Mariehamn den 16 mars 2017

L a n t r å d

Katrin Sjögren

Minister

Nina Fellman

1. Inledning.....	3
2. Nordiska ministerrådet.....	3
2.1 Ålands möjlighet att påverka i det nordiska samarbetet	4
2.2 Samarbetet med Nordiska rådet.....	4
2.2 Ordförandeskap 2017	4
2.3 Övergripande prioriteringar	5
2.3.1 Språket.....	5
2.3.2 Ålands, Färöarnas och Grönlands ställning i det nordiska samarbetet... 5	5
2.3.3 Gränshinderarbetet	5
2.3.4 Näringsliv och arbetsmarknad.....	6
2.3.5 Ny Nordisk Mat	6
2.3.6 Kultur	7
2.3.7 Utbildning	8
2.3.8 Jämställdhet	9
2.3.9 Integration	10
2.3.10 Finans.....	10
2.3.11 Energi.....	11
2.3.12 Miljö	11
2.3.13 Social- och hälsopolitik.....	11
2.3.14 Informella nordiska ministermöten	12
3. EU.....	14
3.1 Landskapets möjligheter till inflytande i EU-ärenden	16
3.1.1 Landskapsregeringens specialrådgivare i Bryssel	16
3.1.2 Nationell expert vid kommissionen	16
3.1.3 Samarbete med Europaparlamentariker	16
3.1.4 Regionkommittén	17
3.1.5 Subsidiaritetsprincipen.....	17
3.1.6 Deltagande i kommissionens offentliga samråd	18
3.1.7 Landskapets deltagande i den nationella beredningen av EU-ärenden 18	18
3.2 Landskapets prioriteringar.....	19
3.2.1 Åländsk representation i Europaparlamentet.....	19
3.2.2 Statligt stöd.....	19
3.2.3 Europa 2020 ur ett utbildnings- och kulturperspektiv	20
3.2.4 Mediepolitik och upphovsrätt	20
3.2.5 Konsoliderad bolagsskattebas	21
3.2.6 Framtida mervärdesskattesystem.....	22
3.2.7 Jordbruk	22
3.2.8 Jakt- och viltvård	23
3.2.9 Miljö och hållbar utveckling	23
3.2.10 Energi.....	24
3.2.11 EU-strategin för Östersjöområdet	25
3.2.12 Jämställdhet	25
3.2.13 Integration	26
3.2.14 Socialvård	27
3.3 Sammanfattning av landskapsregeringens nya prioriteringar i kommissionens arbetsprogram för 2017	27
3.4 Landskapets arbete med EU-ärenden år 2016.....	31
3.4.1 Beredningen av EU-lagstiftning inom landskapet	31
3.4.2 Genomförandet av EU-lagstiftning inom landskapet	33
3.4.2.1 Genomförandet av EU-direktiv i landskapet	33
3.4.2.2 Trafiksäkerhetspaketet.....	35
3.4.2.3 Upphandling	35
3.4.2.4 Tullkodexen och skattegränsen	36
3.4.2.5 Tobaksdirektivet	36
3.4.2.6 Yrkeskvalifikationer	37
3.4.2.7 Onlinespel	37
3.4.2.8 Överträdelseförfaranden och EU-domstolsärenden.....	37
4. Övriga externa samarbeten	40
4.1 Sjöfart och IMO.....	40
4.2 Team Finland.....	40
4.3 Central Baltic.....	41
4.4 B7	42
4.5 Kultursamarbete	42
4.6 Miljösamarbete	43
5. Bilaga, Årsberättelse för aktiviteter i Nordiska ministerrådet 2016.....	43

1. Inledning

Det självstyrda Åland påverkas, som en del av världen, Europa och Norden, av många krafter som vi inte kan styra över men ändå har att förhålla oss till.

Den globala trenden i många av världens stora och ekonomiskt starka länder är en ökande isolationism och en växande nationalism. Detta kan ses som en motreaktion mot de utmaningar globaliseringen och den fria rörligheten ställt och ställer på våra samhällen. I Donalds Trumps USA och i ett Storbritannien på väg ut ur EU finns starka krafter för en protektionistisk ekonomisk politik, ett tillbakadragande från den internationella arenan och också från viktiga framsteg som gjorts i klimatfrågan.

I Norden har den i följd så brännande flyktingfrågan funnit sin tillfälliga lättnad i gränskontroller vid EU:s yttre gränser och även inom Norden. Den nordiska fria rörligheten är ett viktigt värde att värna om, och det är med oro landskapsregeringen ser de tydliga negativa konsekvenserna för Köpenhamn-Malmö-regionen, där en tillväxtmotor i Norden skär fast på grund av de passkontroller som införts.

Hur man än vill hantera flyktingfrågan finns negativa och kostsamma konsekvenser för det nordiska och europeiska samarbete som under lång tid varit en stabiliserande faktor i vår region.

Det nordiska samarbetet är ett fortsatt prioriterat område för den åländska externpolitiken. Landskapsregeringen konstaterar att möjligheterna att påverka och knyta kontakter endast begränsas av vår kapacitet att utnyttja dem.

Den faktiska makten över lagstiftning som påverkar oss direkt finns i EU, där vi inte har en egen representation. Fokus bör därför läggas på att i samband med Brexit-processen jobba för att Åland får en av de parlamentsplatser som frigörs om och när Storbritannien utträder ur unionen. Inom förvaltningen är det avgörande att det finns tillräckliga resurser och en god samordning för att förankra, fördjupa och förbereda för de direktiv som blir en del av vår egen lagstiftning.

Landskapsregeringen konstaterar att Ålands deltagande och kommande ordförandeskap i Baltic Sea Parliamentary Conference (BSPC) erbjuder en arena för kontakter och påverkan framför allt inom två för Åland viktiga områden; Östersjöns miljö och säkerhetspolitiken. Alla sammanhang som verkar för att öka samverkan och minska friktionen i Östersjöområdet och som breddar nätverken för åländska politiker måste anses gagna Åland.

För Åland är protektionism och en exkluderande nationalism inte en rimlig möjlighet, därtill är vi för små och för beroende av omvärlden. Vår externpolitiska strategi bör därför vara att ha bättre kunskap och djupare analyser än någon annan i frågor som rör Åland, och att därtill ha något att tillföra det externa samarbete som i grunden är ett ömsesidigt utbyte av värden. Ett exempel är den åländska Utvecklings- och hållbarhetsagenda, som rönt intresse både internationellt och i Norden.

2. Nordiska ministerrådet

I det här kapitlet redogör landskapsregeringen för sina prioriteringar i arbetet i Nordiska ministerrådet. Prioriteringarna är till vissa delar av övergripande art och kan därför sträcka sig över en längre period än det kommande året. Nordiska ministerrådets arbete består till stor del av projektbeviljningar och beslut om samarbetsprogram varför en konkret ärendeförteckning för 2017 saknas. Nedanstående prioriteringar speglar ändå de strategiskt långsiktiga visioner som respektive ministerråd planerar sitt arbete kring.

Årsberättelsen för landskapsregeringens verksamhet i ministerrådet 2016 ligger som bilaga till detta meddelande.

2.1 Ålands möjlighet att påverka i det nordiska samarbetet

Det nordiska samarbetet utgör en av Ålands plattformar för utrikeskontakter. Ålands landskapsregering deltar i det formella nordiska samarbetet genom Nordiska ministerrådet. I Nordiska ministerrådet deltar de fem nordiska länderna samt Färöarna, Grönland och Åland. Trots namnet finns det inte bara ett ministerråd utan tio fackministerråd och ett samordnande ministerråd. Under varje ministerråd finns ämbetsmannakommittéer, i vilka ingår tjänstemän från de fem nordiska länderna samt Färöarna, Grönland och Åland. Ämbetsmannakommittéerna förbereder och följer upp ministerrådsmötena.

Åland deltar i de elva ministerråden och ämbetsmannakommittéerna med full yttranderätt. I de fall en eventuell omröstning äger rum har Åland tillsammans med Färöarna och Grönland ingen rösträtt. I praktiken sker aldrig omröstningar då en princip om konsensus råder. Landskapsregeringen anser att Åland har goda möjligheter att påverka diskussioner av betydelse för landskapet.

Landskapsregeringens ministrar är medlemmar i Ålands delegation i Nordiska rådet. Landskapsregeringen har ett nära samarbete i nordiska frågor med Ålands lagting. Den samsyn som ofta finns i olika frågor är en unik styrka och underlättar Ålands möjligheter att göra sin röst hörd såväl i Nordiska ministerrådet som i Nordiska rådet.

2.2 Samarbetet med Nordiska rådet

Under 2017 innehar Finland presidentskapet i Nordiska rådet. Till president för Nordiska rådet 2017 är viceordföranden i Ålands delegation vald. Landskapsregeringen avser att genom diskussion i delegationen stötta och samordna insatser som gagnar Ålands roll i nordiska samarbetet och sätta frågor med åländskt intresse högt upp på den nordiska dagordningen.

2.2 Ordförandeskap 2017

Norge tog över ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet 2017. Det norska ordförandeprogrammet fokuserar på tre teman: Norden i omställning, Norden i Europa och Norden i världen.

De nordiska regeringscheferna har vid sina möten hösten 2015 och sommaren 2016 tagit initiativ till två områden där ministerrådet inlett samarbete. Det första initiativet, *Nordiska lösningar på globala samhällsutmaningar*, inleddes under regeringschefsmötet i anslutning till sessionen 2015. Syftet med initiativet är att föra fram de områden där de nordiska länderna innehar spetskompetens för en bättre koordinering och ett större kunskapsutbyte. Under 2016 har berörda fackministerråd formulerat och förberett olika projekt i anknytning till initiativet, som sträcker sig under perioden 2017-2020. Vid sitt möte i juli 2016 godkände samarbetsministrarna förslag till projekt som fokuserar på klimat, energi, miljö, hälsa, utbildning, jämlikhet och infrastruktur. Fackministerråden har redan idag samarbete inom sina respektive områden. Regeringscheferna fick en första statusuppdatering vid sitt möte på Åland i september 2016 och får nästa vid sommarmötet 2017.

Det andra initiativet, *Världens mest integrerade region*, presenterades på sommarmötet 2016 på Åland. Som två delar i detta arbete har initiativ tagits till ett närmare ministersamarbete om integrationsfrågor samt en analys om ett vitaliserat lagsamarbete mellan de fem länderna samt Färöarna, Grön-

land och Åland. I initiativet ingår även gränshinderfrågor och samarbete inom digitalisering.

Landskapsregeringen kommer genom sina representanter i respektive ministerråd att delta i arbetet med initiativen och övriga projekt under det norska ordförandeskapet.

2.3 Övergripande prioriteringar

2.3.1 Språket

Inom ramen för Expertgruppen Nordens språkråd (ENS) har representanter från landskapsregeringens utbildnings- och kulturavdelning tillsammans med representanter från de övriga nordiska länderna och områdena kontinuerligt kvalitetssäkrat arbetet med den nordiska språkdeklarationen och språkkonventionen. Ett fortsatt fokus är att stärka barn och ungdomars språkförståelse av danska, norska och svenska. I grannspråksundervisningen läggs särskild vikt vid hörförståelse.

2.3.2 Ålands, Färöarnas och Grönlands ställning i det nordiska samarbetet

I anslutning till Nordiska rådets session i oktober 2016 lade Färöarna fram en ansökan om fullvärdigt medlemskap i Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Ansökan fick avslag av samarbetsministrarna där endast Grönland och Åland gav sitt stöd. Senare avslogs ansökan även av Nordiska rådet. Färöarna och Danmark fick dock i uppdrag av samarbetsministrarna att utforma ett förslag om hur man kan stärka Färöarnas deltagande i det nordiska samarbetet inom ramen för Helsingforsavtalet. Förslaget kommer läggas fram för samarbetsministrarna under våren 2017. Landskapsregeringen som stöttade Färöarnas ansökan har inga egna ambitioner att i nuläget lägga fram en liknande ansökan, se närmare kapitel 2.2.6 i bilagan till detta meddelande. Landskapsregeringen kommer slå vakt om att eventuella förbättringar för Färöarna även ska omfatta Åland.

I Nordiska ministerrådets moderniseringsarbete som leds av generalsekretären pågår fas två där Färöarna, Grönland och Åland fortsättningsvis driver frågor av gemensamt intresse. I början av maj 2017 möts samarbetsministrarna från Färöarna, Grönland och Åland på Färöarna för att diskutera gemensamma frågor. Bland dessa frågor kan nämnas deltagande i arbetsgrupper samt deltagande i institutionernas styrelser utifrån lagstiftningskompetens, samhällsnytta och resurser. Landskapsregeringen har också föreslagit för Nordiska rådets president att Nordiska rådet under året ska arbeta för en översyn av Helsingforsavtalet.

2.3.3 Gränshinderarbetet

Gränshinderrådet består av medlemmar från alla åtta ministerrådsmedlemmar – landskapsregeringen deltar således i arbetet på samma villkor som de fem nordiska länderna. Flera av de åländska hindren är gemensamma med de övriga nordiska länderna, varför hinder av åländskt intresse kan vara angivna som prioriterade av andra länder i Nordiska ministerrådets gränshinderdatabas; detta gäller bland annat inom områden som yrkes- och examensgiltighet samt socialförsäkringar.

Under 2016 listades 12 gränshinder som avklarade varav sju med framgång.¹ Antalet avklarade hinder är samma som 2015. Se närmare kapitel 2.2.2 i bilagan till detta meddelande.

En viktig del av gränshinderarbetet är att säkerställa att nya EU-direktiv får ett så likartat genomförande som möjligt i alla länder. Under 2017 kommer fokus att ligga på hinder inom näringslivet. Nordiska ministerrådets sekretariat kommer besöka samtliga medlemmar för att hålla dialogmöten och informationstillfällen om gränshinderarbetet.

Gränshinderrådets mandat sträcker sig till och med 2017. Under hösten 2017 kommer en extern utredare att lägga fram ett förslag om hur arbetet ska organiseras från och med 2018. Landskapsregeringen kommer verka för att åländska hinder som ligger inom Gränshinderrådets mandat förs upp på agendan.

2.3.4 Näringsliv och arbetsmarknad

De nordiska ministrarna med ansvar för regionalpolitik arbetar utgående från det nordiska samarbetsprogrammet för regionalpolitik 2017-2020 och har som utgångspunkt att möta de regionalpolitiska utmaningar som Norden står inför idag och i framtiden. Samarbetsprogrammet utgår från principerna om hållbar utveckling, jämställdhet samt barn och ungas perspektiv och rättigheter. Valet av insatsområden, som baseras på en bred konsultativ process är: *Hållbar landsbygdsutveckling, Innovativa och resilienta regioner* och *Hållbara städer och stadsutveckling*. Arbetet bedrivs i temagrupper som alla delvis har relevans för Åland, varför samtliga temagrupper har åländska medlemmar. Under året har nya riktlinjer för den framtida nordiska finansieringen av gränskommittéerna framtagits och finansieringen av bl.a. det Nordiska Skärgårdssamarbetet fortsätter.

Samarbetsprogrammet för innovations- och näringspolitik 2014-2017 som är inne på det avslutande året innehåller följande fyra delar: *Ett förstklassigt entreprenöriellt ekosystem, Grön Tillväxt, Nya välfärdslösningar* och *Kulturella och kreativa näringar*. Samarbete kring turism ger ett nordiskt mervärde, och näringslivssektorn har under året fått ett större ansvar för de turistiska frågorna. Från landskapsregeringens sida har det framhållits att det nordiska varumärket ska präglas av kvalitet, modernitet och högteknologisk standard. Inför det kommande samarbetsprogrammet har beslut fattats att beakta FN:s hållbarhetsagenda 2030. Landskapsregeringen verkar på flera plan för att hållbarhetsarbetet ska genomsyra verksamheterna. Enighet har nåtts gällande ett namnbyte till ministerrådet för hållbar tillväxt.

2.3.5 Ny Nordisk Mat

Nordiska ministerrådets program Ny Nordisk Mat (NNM) har från 2015 fortsatt med en ny struktur. Ordförandeskapet i Ny Nordisk Mat följer ordförandeskapet i Nordiska Ministerrådet. Styrgruppen har prioriterat tre områden; Offentlig mat, Nordisk mattävling och Mat och turism. Visionen är att det nordiska köket ska skapa och inspirera till matglädje, innovation, smak och mångfald, samt nå ut såväl nationellt som internationellt. NNM bygger på det Nordiska Köksmanifestet med värdeord som rent, friskt, enkelt och etiskt. Norden har en stark regional matkultur som resten av världen har börjat upptäcka.

Åland är ett tydligt avgränsat område, där livsmedelsprodukternas ursprung lätt kan spåras och där det bedrivs ett ambitiöst arbete med hållbar-

¹ Se närmare Gränshinderrådets årsrapport med regeringarnas kommentarer över Gränshinderrådets uppdrag, mål, medlemmar och arbetet 2016: <http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1070203/FULLTEXT01.pdf>

het inom livsmedelsproduktionen. Landskapsregeringen ser en stor potential i att internationellt profilera Åland som en gastronomisk region med ett aktivt hållbarhetsarbete i Norden.

Landskapsregeringen har tillsatt en åländsk referensgrupp för Ny Nordisk Mat. Referensgruppen fungerar som ett stöd för den åländska representanten i Ny Nordisk Mat. Dessutom driver referensgruppen lokala frågor på Åland som bygger på arbetet inom Ny Nordisk Mat.

2.3.6 Kultur

Landskapsregeringen arbetar för att det nordiska kultursamarbetet ska utgöra en stark helhet där konst och kultur är hörnstenarna i den gemenskap som binder samman de nordiska länderna. Kultursamarbetet har stort inflytande på sin omvärld och återspeglar den grund av gemensamma värderingar som de nordiska länderna står på. Tjänstemän inom landskapsförvaltningen är delaktiga i arbetet i styrelserna för de nordiska husen på Färöarna, Grönland och Island. Även i styrelsen för Nordens institut på Åland (NIPÅ) är landskapsregeringen representerad. Representationen medverkar till ett högfrekvent kulturutbyte med de övriga nordiska länderna.

Landskapsregeringen följer särskilt med utvecklingen beträffande den nordiska kulturbudgeten. Neddragningar i budgetanslagen kan leda till att det nordiska kulturutbytet minskar och en mångårig uppbyggnad av verksamheten och olika kulturella nätverk tar skada.

Beträffande landskapsregeringens dokument- och arkivhantering utgör landskapsarkivet en specialfunktion. Efter ett beslut i ministerrådet 2014 ska en nordisk arkivportal utvecklas och landskapsregeringen avser att aktivt ta del av arbetet. Ålands landskapsarkiv deltar i ett utredningsarbete kring möjligheterna att erbjuda fjärraccess till digital information mellan Kungliga Biblioteket, Åbo Akademis bibliotek, Nationalbiblioteket och landskapsarkivet. Ett annat utredningsarbete har inletts där olika samarbetsformer inom ett mer begränsat område, dagstidningar, utreds mellan landskapsarkivet, Svenska litteratursällskapet i Finland samt Nationalbiblioteket.

Den nordiska kulturbegivenheten Nordic cool, som hölls i samarbete med Kennedy Center i Washington 2013, var framgångsrik och får en fortsättning i London 2017. Kulturministrarna har beslutat att utveckla konceptet för att marknadsföra nordiska kultursatsningar utomlands. Southbank Centre i London är värd för nästa gemensamma nordiska kulturevenemang i utlandet år 2017. En arbetsgrupp, där sakkunniga tjänstemän inom landskapsregeringens utbildnings- och kulturavdelning ingått i styrgruppen, har utarbetat förslag på aktiviteter som kommer att genomföras under 2017.

Under 2016 var landskapsregeringen värd för Nordiska ämbetsmannakommittén för kulturellt samarbete (ÅK-K) under dess höstmöte i september, vilket för kulturbyrån föranledde förberedelser av mötestillfället och kringprogram tillsammans med det finska ordförandeskapet. Under 2017 ordnas två möten som Åland har anledning att uppmärksamma. Det första gäller ett nordiskt idrottstoppmöte (MR-K) på Svalbard i april. Under mötet avhandlas bland annat kvinnors idrottande. Ett annat tema är doping och återupprättande av förtroendet för toppidrotten. Det andra mötet är en mediepolitisk konferens i Bergen i maj som ordnas av ÅK-K. Konferensen ska bland annat handla om yttrandefrihet på nätet och de stora nättaktörernas inflytande. Båda ovannämnda möten är relevanta för landskapsregeringen som för närvarande arbetar med ett idrottspolitiskt program och inom kort avser inleda arbetet med ett mediepolitiskt program.

2.3.7 Utbildning

En övergripande prioritering inom landskapsregeringens utbildningspolitik är att värna om och stärka det nordiska utbildningssamarbetet och utveckla möjligheterna för unga och vuxna ålänningar att studera i andra länder. Genom gränshinderarbetet vidtas kontinuerligt åtgärder särskilt för att utveckla förutsättningarna för ålänningarna att studera i Sverige, bl.a. vid högskolor och universitet. Gränshinderarbetet omfattar samtidigt åtgärder för att erbjuda studieplatser på Åland för andra nordbor.

Det nordiska samarbetet inom utbildningsområdet strävar till att Norden ska kunna hävda sig på en global kunskapsmarknad. Gemensamma nordiska möten och projekt är ett instrument för att främja en fördjupad dialog och förtydliga den nordiska samhörigheten och därmed även stärka Färöarnas, Grönlands och Ålands roll och position.

Kunskap är en konkurrensfaktor för att länder ska kunna attrahera talanger och öka sin tillväxt. Högre utbildning, såsom universitet och högskolor, blir viktiga producenter av kunskap. Inom organisationen för forskning och forskarutbildning (NordForsk) går arbetet generellt ut på att finansiera forskning i Norden.

Samverkan i nordiska nätverk som bidrar till kunskapsförmedling och policyutveckling i Norden och åländsk vuxenutbildning betonas inom ramen för *Nordiskt nätverk för vuxnas lärande* (NVL). Tyngdpunktsområden inom nätverket är vägledning, validering och distansstudier. Ålands samverkan i nätverket syftar till att bland annat stärka tyngdpunktsområdet integration och utbildningsarrangemang specifikt för till Åland inflyttade personer. Landskapsregeringen deltar även i ett nyligen startat nätverk på vuxenutbildningsområdet mellan öarna Bornholm, Gotland och Åland.

Utbildnings- och kulturavdelningen har sedan hösten 2015 medverkat i en nordisk arbetsgrupp inom ramen för NVL kring temat *IKT och vägledning*. Gruppen ska under 2017 utarbeta och publicera en rapport kring temat. Gruppens arbete ska bidra till implementering av MR-U:s program *Kvalitet og relevans i uddannelse og forskning* och är ett samarbete mellan NVL:s vägledningsnätverk och distansnätverk. Arbetsgruppens uppgift är att stöda en god övergång mellan utbildning och arbetsliv och lyfta fram aktuella frågor inom vägledning på Färöarna, Grönland och Åland. Arbetsgruppens uppgift är att undersöka möjligheter och mervärde av att använda nya metoder och IKT-stöd i vägledningstjänster i de tre självstyrande områdena.

Landskapsregeringens utbildnings- och kulturavdelning deltar i Nordplus Horizontal projektet *Vägledare i samverkan* under 2016-2018 tillsammans med Centret för livslångt lärande vid Åbo akademi, Vägledningssentrum i Göteborg och Karrierveiledning i Østfold fylkeskommun. Syftet med projektet är att erbjuda kompetensutveckling och utbyta erfarenheter med nordiska kollegor inom livslång vägledning. Deltagarna får nya nordiska kontakter, kan ta del av expertföreläsningar i samband med seminarier, få ökad inspiration för det egna arbetet och stöd för professionell utveckling.

Inom projektet *Den nordiska vägen till en inkluderande grundläggande utbildning* kommer de nordiska kontakterna att fortgå. De nordiska samarbetsformerna inom utbildnings- och kulturområdet finansieras med medel ur Nordiska ministerrådets stödprogram *Nordplus* under administration och tillsyn av Nordplus programkommitté, i vilken Åland har två observatörsplatser. Programmet ger skolor på alla nivåer möjlighet att söka medel för mobilitet mellan länderna och självstyrande områden (elev-, klass- och lärarutbyten) samt för nätverksaktiviteter. Syftet är att stärka och utveckla det nordiska samarbetet på skolnivå, bidra till att etablera en nordisk-baltisk utbildningsregion, stöda och utveckla utbildningen för ett livslångt lärande,

stärka kunskaperna i nordiska språk och nordisk kultur samt främja en språklig och kulturell förståelse länderna emellan.

Landskapsregeringen avser fortsättningsvis aktivt bevaka penningtilldelningen till Nordplus-programmet och belysa Ålands roll i det nordiska samarbetet. Enligt ett avtal med Nordiska ministerrådet har landskapsregeringen som ett självstyrt område ansvar för att informera om programmet på Åland. Inom landskapsregeringens utbildnings- och kulturavdelning upprätthålls på dessa grunder ett informationssystem i form av *Nordplus Informationspunkt Åland (InfoP-Å)* med interna och externa nätverk.

2.3.8 Jämställdhet

Målsättningen för det nordiska samarbetet under 2015-2018 är bland annat att bidra till ett effektivt jämställdhetsarbete samt att höja kunskapen om jämställdhet i Norden bland såväl medborgare, parlamentariker som regeringar.

Det nordiska samarbetsprogrammet innehåller två övergripande teman: det offentliga rummet samt välfärd och innovation. Tvärgående teman är hållbar utveckling med fokus på mångfald, samt pojkars och mäns aktiva deltagande i jämställdhetsarbetet. Jämställdhetsintegrering är strategin för genomförandet.

Inom programpunkten välfärd har könsperspektiv inom vården lyfts fram som ett prioriterat område. MR-S och MR-JÄM har under året samarbetat kring frågeställningar rörande kvinnors och mäns hälsa och har då lagt stor vikt vid att öka kunskaperna och att dela erfarenheter kring kvinnors och mäns och flickors och pojkars hälsa och på att skapa likvärdig tillgång till hälsovård. Nordiskt ministerråd och Ålands landskapsregering arrangerade under sommaren konferensen Genus och hälsa som ett led i förverkligandet av det finska ordförandeskapets prioriteringar.

Ålands landskapsregering följer under 2017 upp det nordiska samarbetsprogrammet gällande hälsa/ohälsa genom att det åländska jämställdhetsarbetet har hälsa, vård och jämställdhet som fokusområde under året.

Utsatthet för våld är ett stort ohälsa/folkhälsoproblem och konsekvenserna är omfattande för hela samhället. Landskapsregeringen konstaterar att Åland har en unik möjlighet till följd av sin storlek att införa nolltolerans mot våld. Landskapsregeringen kommer under året att arbeta förebyggande mot våld genom att påbörja arbetet med en förändring av normen för maskulinitet som ett sätt att förbättra ålänningars hälsa, skapa ett tryggare samhälle och ge våldsutsatta personer som lever i relationer en möjlighet att utvecklas till fria individer.

I landskapsregeringens målsättning att uppnå social hållbarhet är jämställdhet en viktig grundsten. För att uppnå detta krävs kunskap om hur könsroller formar och påverkar individer, strukturer och samhälle. Jämställdhetsarbete och jämställdhetsutbildning har därför stärkts gällande områden som berör social verksamhet, fritid, representation och våld i nära relationer.

Kunskap om flickors, pojkars, kvinnors och mäns livsvillkor är förutsättning och grund för åtgärder som på sikt motverkar och förändrar strukturer som bidrar till ojämställdhet på samhälls nivå.

Landskapsregeringen har under 2016 prioriterat omfattande utbildnings- och kompetenshöjande insatser för att skapa en grundläggande förståelse för genus- och jämställdhetsfrågor. Alla som använder sig av skattefinansierad verksamhet ska känna trygghet i att bemötande och service utformas och att resurser fördelas likvärdigt så att de svarar mot flickors/kvinnors och pojkars/mäns livsvillkor och behov.

Landskapsregeringen konstaterar ändå att jämställdhet eller ojämställdhet skapas där ordinarie beslut fattas, resurser fördelas och normer skapas

och därför ska genus- och jämställdhetsperspektivet finnas med i landskapsregeringens dagliga arbete – från förslag till genomförande och utvärdering.

Landskapsregeringen fortsätter samarbetet med Nationellt Centrum för Kvinnofrid i Uppsala gällande kvinnofridslinjen och med Alternativ till Vold i Oslo gällande gruppverksamhet för förövare. Utbildning, kontinuerlig kompetensutveckling och handledning för berörda aktörer ingår i det nordiska samarbetet.

Under 2016 höll ämbetsmannakommittén för jämställdhet ett av sina tre möten på Åland.

2.3.9 Integration

Under 2017 kommer arbetet med det nordiska samarbetsprogrammet om integration som antogs 2016 att fortsätta. Målsättningen är att stödja ländernas integrationsarbete genom utbyte av erfarenheter och skapande av ny kunskap. Nordens välfärdscenter har fått uppdraget att upprätta en idébank i samarbete med Nordregio. En kartläggning av befintlig kunskap och forskning om integration görs och kommer presenteras på en egen hemsida. Sekretariatet i Köpenhamn har anställt en rådgivare som inleder sitt arbete i januari 2017.

Integrationsfrågor behandlas därutöver inom ramen för det sektoriella samarbetet. År 2016 beslöts att inte tillsätta ett ad hoc ministerråd för integration, utan däremot hålla informella möten med de nordiska ministrarna som ansvarar för integration. Ett första informellt möte hölls i november 2016 under det finländska ordförandeskapet och Norges ordförandeskap planerar hålla ett möte under 2017. Det norska ordförandeskapet planerar även en konferens på tema flyktingar och arbete i Oslo i juni 2017.

Landskapsregeringen följer integrationssamarbetet på ett övergripande plan, inom ramen för de olika ministerråden samt genom representanter i vissa nordiska nätverk och projekt. Som exempel kan nämnas ö-nätverket inom Nordiskt nätverk för vuxnas lärande (NVL) som haft integration som tema 2015 och 2016. Landskapsregeringen deltar även som observatör i ett två-årigt nordiskt projekt på tema hur man kan förhindra människohandel för tvångsarbete. Att lära oss om hur man kan säkerställa schyssta arbetsvillkor för inflyttad och utländsk arbetskraft är en fråga som är viktig med tanke på Ålands förhållandevis stora arbetskraftsinvandring. Projektet inleddes i september 2016 och beräknas pågå under två år.

2.3.10 Finans

De nordiska regeringarnas samarbete inom ekonomi- och finansområdet leds av de nordiska finansministrarna, vilka utgör ministerrådet för finans. Samarbetet lägger grunden för att främja nordiska intressen internationellt samt för en mer omfattande global och nordisk ekonomisk integration. Vid ministerrådsmötena utbyts även aktuell information om den ekonomiska situationen i respektive land och om den förda ekonomiska politiken. Därtill tas vissa gränshinderärenden och skatteavtalsfrågor upp.

Ämbetsmannakommittén för finans har främst till uppgift att förbereda ministerrådets möten och ta ställning till olika projektansökningar. Landskapsregeringens finansavdelning kommer att stärka deltagandet i det nordiska finanssamarbetets ministerråd, särskilt i frågor med koppling till gränshinder med anknytning till skattegränshanteringen, initiativ till ändringar av det nordiska dubbelbeskattningsavtalet eller ärenden initierade av Färöarna eller Grönland.

2.3.11 Energi

Det nordiska samarbetet inom energisektorn är dynamiskt och aktivt. Under våren 2017 offentliggörs en strategisk genomlysning av den nordiska energisektorn utförd av Jorma Ollila, som även besökt Åland i samband med genomlysningen. Mot bakgrund av slutsatserna av genomlysningen fattas beslut om ett nytt samarbetsprogram för 2018-2021. I slutet av 2016 lanserade EU-kommissionen detaljerade planer för genomförandet av EU:s energiunion, vilket ger upphov till ett betydande fortsatt nordiskt energisamarbete inom områden som energieffektivitet, förnybar energi och elmarknaderna.

2.3.12 Miljö

Det nordiska miljösamarbetet styrs i första hand av det nordiska miljöhandlingsprogrammet 2013-2018. Även nya aktuella frågor som är intressanta ur ett nordiskt perspektiv behandlas. För landskapsregeringen är frågor kopplade till EU-bestämmelser eller planerade nya EU-bestämmelser särskilt intressanta. Det gäller exempelvis skyddet av Östersjön och avfallshandling. Arbetet utförs till stor del i nordiska arbetsgrupper där landskapsregeringen är aktiv eller i olika grad följer med arbetet.

En av de grupper i vilken landskapsregeringen länge har varit aktiv är havgruppen, som arbetar med miljöfrågor kopplade till kust och hav. Havgruppen fokuserar sitt arbete på ekosystembaserad förvaltning, övergödning, farliga ämnen och biologisk mångfald. Landskapsregeringen kommer under året delta i ett projekt om värdering av ekosystemtjänster som havgruppen varit med och tagit initiativet till och kommer så långt resurserna räcker följa även övrigt arbete i gruppen.

Landskapsregeringen kommer delta i nordiska avfallsgruppens arbete för att ta fram kunskapsunderlag så att det ska finnas bra förutsättningar för att ställa om till cirkulär ekonomi samt att öka återanvändningen och förebygga avfall. Landskapsregeringen kommer även att delta i expertgruppen för hållbar utveckling där fokusområden är styrmedel för grön ekonomi, resurseffektivitet och cirkulär ekonomi, samt konsumtion och hållbara livsstilar.

Inom NordGen, som också arbetar under Nordiska Rådet, har Åland en nationell koordinator inom området husdjur med ansvar för den nationella strategin för Ålands del. Arbetet i NordGen handlar om bevarandet av genresurser med anknytning till bevarandet av den biologiska mångfalden.

2.3.13 Social- och hälsopolitik

Det nordiska samarbetet inom social- och hälsoområdet är baserat på gemensamma nordiska värderingar, som utgör fundamentet i den nordiska välfärdsmodellen. Landskapsregeringen kommer att fortsatt medverka i samarbetet kring funktionshinder, med fokus på mänskliga rättigheter, mångfald och fri rörlighet. Inom Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder deltar landskapsregeringen i arbetet som täcker flera olika politikområden. I fråga om de mänskliga rättigheterna stärks arbetet med nationellt genomförande och övervakning av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Utifrån ett mångfaldsperspektiv handlar det om att stärka inkludering, främja jämlikhet och motverka diskriminering av personer med funktionsnedsättning. En annan viktig del är att främja fri rörlighet och avvärja gränshinder som drabbar personer med funktionsnedsättning.

Inom det nordiska expertnätverket för FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning medverkar landskapsregeringen för att stärka tillämpningen av FN-konventionen. Konventionen strävar till att

förbättra rättigheterna för män och kvinnor med funktionsnedsättning samt bidra till ett mer universellt utformat samhälle. Nätverket har årliga möten och kontinuerliga kontakter.

Inom den Nordiska tjänstemannagruppen för alkoholpolitiskt samarbete ger landskapsregeringens medverkan ett mervärde genom att förändringar av det nordiska alkoholsamarbetet föreslås och i gruppen koordineras ett nordiskt perspektiv och inspel inom EU och internationellt. Arbetsgruppen samarbetar med tjänstemannagrupperna för narkotika- och tobaksfrågor.

Landskapsregeringen har en representant i den s.k. Svalbardgruppen och kunnat medverka i utbytet av information kring asylsökande i nordiska länder, frågor som gäller terrorhot, tillgång till kritiska läkemedel och andra beredskapsfrågor. Svalbardgruppens uppgift är att följa upp, främja och utvärdera hur det nordiska hälsoberedskapsavtalet genomförs och fungerar. År 2016 har gruppen mest arbetat med sin framtidsstrategi.

Patientrörligheten över nationsgränserna växer snabbt men i den nuvarande statistikproduktionen finns det bara begränsade möjligheter att få kunskap om detta fenomen. En ny grupp inom Norden, Patientrörelse i Nordiska länder, bildades för att göra en förstudie om hur olika patientgrupper, papperslösa m.m. får vård i Norden. Landskapsregeringen har en representant i projektgruppen och förstudien presenteras våren 2017 för Nordiska ministerrådet.

Landskapsregeringen har deltagit i den nygrundade Nordiska Folkhälsoarenan som skall fungera tvärsektorielt och samverka med befintliga arbetsgrupper, nätverk, institutioner etc. på den nordiska nivån inom folkhälsoområdet. Verksamheten har börjat med sektorerna *Ojämlighet i hälsa, Alkohol, narkotika & tobak* samt *Psykisk hälsa*.

I Nordisk Medicinalstatistisk Kommitté (Nomesko) insamlas årligen hälsostatistik från de nordiska länderna, för Ålands del över Ålands hälso- och sjukvårdspersonal. Gruppen ansvarar för publiceringen av statistiken. Arbetet i gruppen ger möjligheten för Åland att göra jämförelser med övriga Norden.

Landskapsregeringen deltar i den nordiska gruppen för hälsovårdspersonal, den s.k. Arjeplog-gruppen. Gruppens syfte är att främja patientsäkerhet och motverka onödiga gränshinder mellan de nordiska länderna. Under senaste tid har gruppen arbetat med förnyandet av Arjeplog-avtalet samt diskuterat implementeringen av IMI-förordningen om ett informationssystem för EU:s inre marknad, samt diskuterat ett varningsregister i Norden gällande hälso- och sjukvårdspersonalens behörighetsgränssningar. Gruppen följer också hur EU:s yrkeskvalifikationsdirektiv 2005/36/EG har implementerats i de nordiska länderna.

Landskapsregeringen följer även arbetet i grupperna som arbetar med högspecialiserad vård, psykiatri och prioriteringar men har ingen fast medlem i dessa grupper.

2.3.14 Informella nordiska ministermöten

Då Nordiska ministerrådet 2006 genomgick en reform där antalet ministerråd minskades från 18 till 11, försvann frågor från det formella nordiska samarbetet i vilka Åland har intresse och egen behörighet. Bland dessa frågor finns ministerrådet för transport samt fackområden inom kommunal förvaltning, exempelvis byggande och boende. De nordiska transport- och kommunministrarna har utanför Nordiska ministerrådets regi fortsatt sina kontakter i ett informellt samarbete. Det är landskapsregeringens uppfattning att Ålands infrastruktur- och kansliminister ska delta i dessa fackministermöten. De nordiska kommunministrarna har inbjudits till ett möte i Köpenhamn i augusti 2017, till vilket även Ålands kansli- och kommunminister inbjudits. Ålands infrastrukturminister brukar inbjudas att delta i det

årliga nordiska transportministermötet, som i år troligen ordnas i november 2017. I samband med arbetet Nytt Norden 2.0 diskuteras ministerrådsstrukturen där det utöver ovanstående samarbeten även förts fram turismfrågor. Landskapsregeringen understöder en sådan utveckling.

3. EU

Efter Storbritanniens folkomröstning om ett eventuellt utträde ur EU i juni 2016 inledde stats- och regeringscheferna i Europeiska rådet ett arbete med att fundera på hur det framtida samarbetet skulle kunna se ut. I september 2016 enades Europeiska rådet om den så kallade Bratislava-deklarationen i vilken de viktigaste politikområdena mejslades ut. Kommissionen har därefter formaliserat debatten om EU:s framtid genom att i mars 2017 publicera en så kallad vitbok, i vilken man lägger fram fem möjliga scenarier för hur unionen skulle kunna utvecklas efter Storbritanniens utträde. I vitboken tar man upp hur EU kommer att utvecklas under de närmaste tio åren. Frågor som behandlas är den nya teknikens inverkan på samhället och sysselsättningen, globalisering, säkerhetsfrågor och den växande populismen i Europa. I vitboken anges fem scenarier, som vart och ett ger en inblick i hur unionen kan se ut år 2025, beroende på vilka val unionen gör. Scenarierna utesluter inte varandra och är inte heller uttömmande. Utgångspunkten i alla scenarier är att de 27 medlemsländerna fortsätter tillsammans som en union.

- Scenario 1: EU fortsätter som förut, dvs. EU27 satsar på att genomföra sin reformagenda enligt kommissionens riktlinjer från 2014.
- Scenario 2: Fokus skiftar gradvis till att enbart röra den inre marknaden då de politikområden där EU27 inte kan komma överens ökar. EU-samarbetet i frågor som gäller migration, säkerhet eller försvar, konsumentskydd, sociala frågor och normer för miljöskydd är begränsat.
- Scenario 3: EU27 fortsätter som vanligt men låter de medlemsstater som så vill göra mer tillsammans på specifika områden, så kallat fördjupat samarbete, inom områden som försvar, inre säkerhet eller sociala frågor.
- Scenario 4: EU27 satsar på att göra mer och göra det snabbare inom utvalda områden, och göra mindre där det inte medför något mervärde. Man inriktar sina begränsade resurser på utvalda politikområden.
- Scenario 5: EU27 gör mycket mer tillsammans. Medlemsstaterna bestämmer sig för att i ökad utsträckning dela befogenheter, resurser och beslutsfattande inom alla områden. Besluten fattas snabbare på EU-nivå och verkställs snabbt.

Vitboken ska fungera som ett diskussionsunderlag vid Europeiska rådets toppmöte i Rom den 25 mars, då 60-års jubiléet av Romfördraget firas. Avsikten är därefter att toppmötet i december 2017 kan fatta ett avgörande beslut om vilket av de fem scenarierna som EU bör välja.

Den 25 oktober 2016 publicerade Europeiska kommissionen sitt arbetsprogram för 2017. Det är Junckerkommissionens tredje arbetsprogram och i år har det rubriken ”Ett EU som skyddar, försvarar och sätter medborgarna i centrum”. Junckerkommissionen har från början sagt att man prioriterar att satsa på de stora frågorna och har ställt då upp tio prioriteringar i de politiska riktlinjerna som man fokuserat på i sina arbetsprogram, så även i år.

Kommissionen fortsätter att arbeta på de tio prioriteringarna genom följande 21 nya initiativ:

1. För att stötta sysselsättningen, tillväxten och investeringarna: förslag på ett ungdomsinitiativ, en handlingsplan om den cirkulära ekonomin och en ny flerårig budgetplan.
2. Halvårsöversyn av den digitala inre marknaden.

3. Genomförande av strategin för energiunionen, arbete på utsläppssnåla fordon och rörlighet.
4. Djupare och rättvisare inre marknad med hjälp av strategin för den inre marknaden, den europeiska rymdstrategin och handlingsplanen för kapitalmarknadsunionen samt förslag på rättvisare företagsbeskattning.
5. Reformidéer för ett EU med 27 länder och stärkt ekonomisk och monetär union samt förslag på en europeisk pelare för sociala rättigheter.
6. Genomförande av strategin ”Handel för alla”, fortsatta förhandlingar med EU:s handelspartner i kombination med stärkta handelspolitiska skyddsåtgärder.
7. Fortsatt arbete på säkerhetsunionen för att bekämpa terrorism, anpassning av reglerna om skydd av personuppgifter och privatliv.
8. Resultat för den europeiska migrationsagendan.
9. För att stärka EU:s internationella roll: förslag på en europeisk försvarshandlingsplan, inklusive en europeisk försvarsfond, och kommissionens och utrikesrepresentantens antagande av en EU-strategi för Syrien och genomförande av den globala EU-strategin och partnerskapet Afrika–EU.
10. Anpassning av EU-rättsakter till bestämmelserna i fördraget om delegerade akter och genomförandakter och bedömning av den demokratiska legitimiteten hos nu gällande förfaranden för antagande av viss EU-sekundärrätt. Slutligen kommer kommissionen att öka ansträngningarna att genomföra EU:s lagstiftning.

Förutom dessa 21 centrala initiativ, föreslås i årets program även 18 nya Refit-förslag som ska förbättra kvaliteten på gällande EU-rätt och borga för att reglerna är ändamålsenliga. För att fokus säkert ska ligga på resultaten lyfter kommissionen i arbetsprogrammet fram 34 prioriterade förslag under behandling som lades fram under de senaste två åren och som kan göra märkbar skillnad i praktiken om Europaparlamentet och rådet antar dem snabbt.

EU inverkar idag på de flesta områden och har ett omfattande regelverk som kontinuerligt uppdateras och utökas. Eftersom Åland har en i sammanhanget liten förvaltning går en stor del av resurserna åt till att genomföra det regelverk som alla EU-stater och dess lagstiftande regioner är förpliktigade att genomföra. Generellt kan sägas att speciellt två saker präglar landskapets ställning vid beredning av ny lagstiftning i EU. För det första är Ålands inflytande främst av indirekt natur och för det andra är landskapsregeringens resurser begränsade. Därför är det viktigt att det finns klara riktlinjer för vilka EU-ärenden som är viktiga för landskapet. Detta kapitel återspeglar således inte den verksamhet som idag bedrivs vid landskapsregeringen när det gäller EU-relaterade frågor, utan behandlar de prioriteringar som landskapsregeringen gjort i de frågor i vilka Åland inte enbart ska lägga resurser på att genomföra befintlig EU-lagstiftning, utan försöka påverka EU:s initiativ till lagstiftning.

Utgående från kommissionens arbetsprogram har landskapsregeringen valt ut de initiativ som kommer att prioriteras inom landskapet under 2017. Alla prioriterade ärenden för 2017 är inte nya. Beredningen av en del ärenden har redan påbörjats vid EU:s institutioner, vilket innebär att även beredningen vid landskapsregeringen av dessa ärenden är påbörjad. I kapitel 3.2 finns ett avsnitt om varje prioriterat ärende. I kapitel 3.3 sammanfattas landskapsregeringens nya prioriteringar utifrån kommissionens arbetsprogram för 2017. I kapitel 3.4 beskrivs landskapsregeringens EU-arbete under det gångna året.

3.1 Landskapets möjligheter till inflytande i EU-ärenden

3.1.1 Landskapsregeringens specialrådgivare i Bryssel

Åland har en specialrådgivare vid Finlands ständiga representation vid EU. Tjänstemannen är formellt anställd av utrikesministeriet men arbetar endast för Åland och landskapsregeringen finansierar tjänsten. Tjänstemannen bevakar ärenden under lagstiftningsprocessen som är av intresse för landskapsregeringen och förmedlar informationen till Åland samt arbetar aktivt med att föra fram landskapets positioner till EU:s institutioner redan under beredningsperioden. Att skapa och upprätthålla nätverk med relevant fokus för landskapet är även det en viktig del av specialrådgivarens uppgifter.

Under 2016 har specialrådgivaren fört fram landskapets positioner i en rad för Åland viktiga ärenden, t.ex. vad gäller upphovsrättsreformen. Specialrådgivaren har även strävat till att informera allmänheten om pågående lagstiftningsprocesser, dels genom att anordna pressfrukost för lokal media vid varje Ålandsbesök och dels genom att sammanställa månatliga nyhetsbrev.

3.1.2 Nationell expert vid kommissionen

Landskapsregeringen strävar efter att upprätthålla goda kontakter med kommissionen. En nationell expert är formellt anställd vid någon av kommissionens enheter och fullför sina arbetsuppgifter där. Samtidigt behåller tjänstemannen en nära kontakt med sin hemmaförvaltning, det vill säga landskapsregeringen. I dessa kontakter kan tjänstemannen informera om kommande lagstiftning, stödordningar, överträdelseförfaranden samt vägleda förvaltningen i genomförandet av direktiv och förordningar. Den utsända tjänstemannen ska även informera tjänstemän vid kommissionen om den rådande situationen i landskapet. Det generella syftet med en nationell expert är att knyta EU:s institutioner närmare medlemsstaternas myndigheter.

En tjänsteman från landskapsregeringen tjänstgjorde som nationell expert vid kommissionens generaldirektorat för miljö (DG ENV), unit D.1 – Enforcement, Cohesion Policy and European Semester – Cluster 1 under knappt två år och återkom i tjänst vid landskapsregeringens miljöbyrå i juni 2016. Tjänstemannen har informerat om arbetet vid kommissionen och även delat med sig av sina erfarenheter i handläggningen av olika EU-ärenden.

3.1.3 Samarbete med Europaparlamentariker

Europaparlamentet har idag lagstiftningsmakt som omfattar en majoritet av de områden som ingår i EU:s lagstiftningsbehörighet. Parlamentet kontrollerar även EU:s budget och godkänner kommissionen. Dessutom krävs Europaparlamentets godkännande för en mängd internationella avtal som förhandlats fram av unionen, till exempel inom internationell handel.

Landskapsregeringen har under en längre tid samarbetat med flera parlamentariker och partigrupper. Genom att föra en dialog med parlamentarikerna har landskapsregeringen haft möjlighet att påverka den politiska processen inom EU till förmån för landskapets intressen.

Landskapsregeringen har ett väl inarbetat nätverk och goda kontakter med Europaparlamentet, och samarbetar med såväl finländska parlamentariker som med parlamentariker från andra medlemsstater, beroende på vilka ärenden som är på agendan. Landskapsregeringen framför fortlöpande ställningstaganden i olika frågor till dessa kontakter.

Landskapsregeringen ämnar under det kommande året fortsätta samarbetet med relevanta Europaparlamentariker.

3.1.4 Regionkommittén

Finland har nio platser i regionkommittén varav en plats enligt självstyrelselagen tillsätts av Åland. Åland har i regionkommittén bland annat möjlighet att påverka de utlåtanden som regionkommittén avger. Den kontaktskapande verksamheten med andra regioner och lokala samfund från EU-staterna är viktig i syfte att skapa nätverk och allianser för att driva frågor som är av betydelse för Åland.

Den åländska ledamoten såväl som suppleanten deltar vid plenar- och arbetsutskottsmöten och får på det sättet goda insikter i vilka frågor som är aktuella i EU-sammanhang. Varje plenum inleds med att en kommissionär eller parlamentsledamot informerar om ett aktuellt område. Vid den efterföljande debatten har den åländska ledamoten ofta tagit tillfället i akt och informerat om på vilket sätt det aktuella ärendet eller förslaget till direktiv kan komma att få följder för Åland. Exempel på det är upphovsrättsfrågor och möjligheten för Åland att få en egen parlamentsplats vid en eventuell omfördelning av Europaparlamentsplatserna i samband med Storbritanniens utträde ur EU.

Den åländska ledamoten och suppleanten sitter i de två utskotten "Utskottet för utbildning, ungdomsfrågor, kultur och forskning" (SEDEC) och "Utskottet för medborgarskap, god förvaltningssed, institutionella frågor och yttre förbindelser" (CIVEX). Den åländska ledamoten sitter även med i den mellanregionala gruppen "Östersjöregioner".

Arbetet i Regionkommittén har under 2016 långt präglats av kommissionens arbetsprogram, av flyktingsituationen i Europa, terrorattackerna och av det aviserade brittiska utträdet ur Europeiska unionen och de utmaningar detta medfört för EU:s institutioner. Den åländska ledamoten deltog i firandet av Ålands självstyrelsedag den 9 juni i Bryssel.

3.1.5 Subsidiaritetsprincipen

Subsidiaritetsprincipen regleras i artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen. Enligt denna ska unionen, på de områden där unionen inte har exklusiv befogenhet, vidta en åtgärd endast om och i den mån som målen för den planerade åtgärden inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna och därför, på grund av den planerade åtgärdens omfattning eller verkningar, bättre kan uppnås på unionsnivå.

Enligt Lissabonfördraget ska alla nationella parlament få ta del av utkastet till lagstiftningsakter för att bedöma initiativens förenlighet med subsidiaritetsprincipen. Enligt 9 kap. 59a § självstyrelselagen kan lagtinget i frågor som hör till landskapets behörighet delge riksdagen ett motiverat yttrande om huruvida ett utkast till lagstiftningsakt från Europeiska unionen är förenligt med subsidiaritetsprincipen. Lagtingets ståndpunkt ska tillställas Europeiska unionens institutioner.

Landskapsregeringen gör i de samråds- och informationsärenden som tillställs lagtinget där ärendet anses vara av särskild vikt för Åland en bedömning av subsidiaritetsprincipen. Landskapsregeringen informerar även utan dröjsmål lagtinget om vilka kommissionsinitiativ som diarieförs vid landskapsregeringen.

Landskapsregeringen specialrådgivare i Bryssel fungerar som Ålands representant i Regionkommitténs expertnätverk för subsidiaritetsfrågor. I nätverket ingår tjänstemän från lagstiftande regioner i Europa som träffas ett par gånger i året för att samråda om kommissionens förslag i förhållande till subsidiaritetsprincipen.

3.1.6 Deltagande i kommissionens offentliga samråd

Kommissionen håller ofta offentliga samråd – även kallade konsultationer – med medlemsstater och andra intresserade parter innan man lägger fram ett nytt kommissionsinitiativ. Detta innebär en möjlighet för landskapet att i ett tidigt skede av EU:s lagstiftningsprocess framföra synpunkter direkt till kommissionen, vilket landskapsregeringen anser vara mycket positivt.

Landskapsregeringen har under år 2016 deltagit i fem offentliga samråd – tre av samråden rörde statligt stöd och de två andra rapporteringskrav på miljö- respektive energiområdet.

Efter en diskussion mellan landskapsregeringen och lagtinget har landskapsregeringen ändrat sina rutiner kring offentliga samråd så att landskapets svar på kommissionens offentliga samråd ska föras till lagtinget som samrådsärenden om de behandlar förslag till sådana rättsakter, fördrag eller andra åtgärder om vilka beslut fattas inom EU och som annars skulle höra till lagtingets behörighet. Ingen promemoria ska dock skrivas. Om ärendet inte hör till området för lagstiftningen men ändå bedöms vara av intresse för landskapet eller om det tidsmässigt inte är möjligt att föra ärendet till samråd, förs ärendet till lagtinget som ett i-ärende.

Även under 2017 planerar landskapsregeringen att delta i kommissionens offentliga samråd till den del de berör frågor som är av intresse för landskapet.

3.1.7 Landskapets deltagande i den nationella beredningen av EU-ärenden

Enligt 59a § självstyrelselagen har landskapsregeringen rätt att delta i beredningen av Finlands nationella ställningstagande gällande beslut som fattas inom EU. Detta görs genom att landskapsregeringen har en representant i de flesta sektorspecifika beredningssektionerna samt i kommittén för EU-ärenden. Lantrådet har även rätt att bli hörd i EU-ministerutskottet.

Landskapsregeringen arbetar kontinuerligt i samverkan med rikets myndigheter för att ytterligare förbättra rutinerna som garanterar landskapets deltagande i den nationella beredningen av EU-ärenden.

Beredning på svenska

Då det gäller landskapets möjligheter till inflytande över beslutsfattandet inom EU är språket en central fråga, eftersom landskapsregeringen enligt nuvarande system förutsätts delta i rikets beredning av positioner. Beredningen sker exklusivt på finska, vilket är ett problem. Enligt justitieministeriets anvisningar om Ålands ställning i lagberedningen och i EU-ärenden har landskapsregeringen rätt att få beredningssektionernas dagordningar på svenska, övrigt material översatt på begäran (åtminstone de delar som är viktiga för Åland) samt tolkning vid deltagande i beredningssektionsmöten.

Landskapsregeringen har under året gjort en utredning över de språkliga problemen som landskapets tjänstemän upplevt vid landskapets deltagande i den nationella beredningen av EU-ärenden. I utredningen framgår vilka beredningssektioner som inte tillhandahåller den service på svenska som landskapet har rätt till. Utredningen har sänts till justitieministeriet som har vidareförd till de berörda tjänstemännen. Landskapsregeringen förutsätter att utredningen ska leda till en förbättring av service på svenska i de beredningssektioner som idag inte uppfyller justitieministeriets anvisningar.

Generellt är problemen vid beredningen på svenska de samma som under tidigare år:

1) att det ibland saknas kunskaper hos enskilda tjänstemän i riket om Ålands språkliga rättigheter i beredningen av EU-ärenden

2) att det ofta är problem att få relevanta översättningar i tid, vilket påverkar deltagandet i den nationella beredningen

Det har även framkommit att i en beredningssektion har tolk inte erhållits trots begäran.

I flera beredningssektioner erhålls endast den servicenivå på svenska som fastställs i justitieministeriets anvisningar och flera tjänstemän vid landskapsregeringen anser att denna nivå är för låg. Det betyder att endast en förenklad dagordning översätts till svenska, medan alla andra handlingar enbart sänds på finska. Anmärkningsvärt är att vissa beredningssektioner fortfarande inte sänder dagordningen på svenska.

Beredningssektionernas arbete har under de senaste åren utvecklats mot allt färre (om än några) möten och allt fler skriftliga förfaranden. Utvecklingen har både positiva och negativa konsekvenser för Åland. Det är positivt att kunna delta i beredningen utan att behöva närvara vid möten i Helsingfors, vilket är resurskrävande och inte alltid möjligt. Dock har det skriftliga förfarandet fört med sig att vissa beredningssektioner verkar tolka justitieministeriets anvisningar så att om inga möten hålls och ingen dagordning skrivs behöver ingen information skickas ut på svenska. På grund av denna för landskapet negativa konsekvens, ser landskapsregeringen skäl att undersöka om justitieministeriets anvisningar borde uppdateras. Om resurser finns kommer landskapsregeringen att göra detta under år 2017.

3.2 Landskapets prioriteringar

3.2.1 Åländsk representation i Europaparlamentet

Alltsedan anslutningen till EU har landskapet fört fram krav på att Åland ska erhålla representation i Europaparlamentet.

Efter britternas folkomröstning i juni 2016 då det stod klart att en majoritet av befolkningen var för ett utträde ur EU, sände landskapsregeringen ett brev till statsrådet med anledning av eventuella förändringar i den nationella fördelningen av parlamentsplatser. Landskapsregeringen framhöll i sitt ställningstagande att i det fall en omfördelning av Storbritanniens 73 parlamentsplatser i Europaparlamentet framledes blir aktuell är det av största vikt för landskapet att statsrådet beaktar tidigare fastslagna principbeslut om att medverka till att utveckla landskapets inflytande i Europaparlamentet genom att tillförsäkra Åland en plats i parlamentet. Landskapsregeringen fortsätter bevaka denna fråga aktivt och utgår ifrån att denna fråga aktivt drivs av Finland i de interna EU-förhandlingarna. Frågan om parlamentsplatsen kommer för landskapsregeringen att föranleda besök i Helsingfors och Bryssel under våren, förutsatt att Storbritannien aktiverar sitt utträde ur unionen.

3.2.2 Statligt stöd

Landskapsregeringen har alltsedan medlemskapet i EU fortlöpande utfärdat olika stöd och stödordningar. Landskapsregeringen följer även den juridiska utvecklingen på området inom unionen. Syftet med denna verksamhet är att säkerställa att stöd i landskapet är förenliga med unionens regler rörande statligt stöd.

Europeiska unionens regelverk om statligt stöd är i ständig förändring och landskapsregeringen deltar aktivt i de flesta av kommissionens offentliga samråd om statligt stöd. Landskapsregeringen bereder sina egna notifieringar (anmälningar till EU-kommissionen) av statligt stöd och rapporterar kontinuerligt in statistik till EU-kommissionen via Helsingfors.

Landskapsregeringen deltar även i det nätverk för EU-regler om statligt stöd, som arbets- och näringsministeriet tillsatte år 2014. Landskapsregeringen har två representanter i nätverket.

Det kan noteras att beredningen av statsstödsärenden vid landskapsregeringen har ökat i omfattning och kräver allt mer resurser.

3.2.3 Europa 2020 ur ett utbildnings- och kulturperspektiv

EU-arbetet med frågor som rör utbildning, ungdom, kultur och idrott spelar en central roll för att nå EU:s strategiska mål om att bli världens mest konkurrenskraftiga och kunskapsbaserade ekonomi. Varje medlemsstat ansvarar för sin egen utbildnings- och ungdomspolitik, medan unionen främjar samarbetet mellan medlemsstaterna.

Europa 2020 är EU:s gemensamma tillväxt- och sysselsättningsstrategi där målen är smart och hållbar tillväxt för alla med hög sysselsättning, produktivitet och social sammanhållning. I strategin ingår tre prioriteringar: *Smart tillväxt* – utveckla en ekonomi baserad på kunskap och innovation, *Hållbar tillväxt* – främja resurseffektivare, grönare och konkurrenskraftigare ekonomi och *Tillväxt för alla* – stimulera en ekonomi med hög sysselsättning och social och territoriell sammanhållning.

Sett ur ett utbildningsperspektiv stärker prioriteringarna i Europa 2020-strategin varandra och är en förutsättning för en progressiv utveckling och forskning inom utbildnings- och kulturområdet i landskapet.

Det europeiska utbildningssamarbetet har som mål att förbättra kvaliteten och effektiviteten i utbildningen, främja livslångt lärande, jämställdhet, social gemenskap, aktivt medborgarskap och rörlighet mellan länderna och allmänt stöda kreativitet, innovationer och företagsamhet. Utbildningssamarbetet främjas genom finansiella stödformer och program, vilka även kommit Åland till del inom programmet *Erasmus+*, omfattande de tidigare stödprogrammen Comenius (allmänbildande grundutbildning), Erasmus (högskoleutbildning), Leonardo da Vinci (fortbildning och forskning) och Grundtvig (vuxenutbildning).

För att främja rörligheten och förenkla för EU-medborgare att studera och söka jobb i de andra medlemsstaterna har redskap skapats för överföring av examina och kompetenser för studier och arbete. Ett europeiskt system för jämförelse av studieprestationer och erkännande av högskolestudier som fullgjorts utomlands (ECTS) och ett system för meritöverföring inom yrkesutbildningen (ECVET) omsätts i praktiken i det beräkningssystem med kompetenspoäng som införs vid bedömningen inom yrkesutbildningen från och med hösten 2016. I samråd med berörda nationella och nordiska utbildningsmyndigheter avser landskapsregeringen framöver följa arbetet med att utifrån ett gemensamt europeiskt ramverk för kvalifikationer (EQF) skapa nationella ramverk (NQF) för erkännande av studier och yrken.

3.2.4 Mediepolitik och upphovsrätt

Kommissionen utarbetade under 2014-2015 en strategi för den digitala inre marknaden COM(2015) 192 efter ett omfattande offentligt samråd i vilket landskapsregeringen har deltagit. Strategin innehåller ett flertal åtgärder som ska vidtas under de kommande åren. Strategins huvudsyfte sammanfattas i tre punkter:

- förbättra företags och konsumenters tillgång till varor och tjänster online i Europa, genom att ta bort hinder för gränsöverskridande verksamhet,
- skapa rätt förutsättningar för framväxten av digitala nätverk och innovativa tjänster, samt
- maximera tillväxtpotentialen för EU:s digitala ekonomi, genom exempelvis investeringar i IT-infrastruktur, digitala kunskaper och offentliga e-tjänster.

Landskapsregeringen deltar fortgående i samråd som kommissionen utlyser gällande upphovsrättsärenden. För landskapsregeringens vidkommande har fokus legat på de svårigheter språkliga minoriteter har att ta del av utbud på sitt modersmål online.

I arbetet med dessa frågor har landskapsregeringen fortsättningsvis haft ett värdefullt samarbete med undervisnings- och kulturministeriet som i sina egna utlåtanden till kommissionen även har beaktat Ålands synpunkter beträffande kommissionens upphovsrättsliga ärenden. Landskapsregeringen avser upprätthålla fortsatta kontakter till ministeriet i dessa frågor. Landskapsregeringen har även avgett ett utlåtande till riksdagen angående Europaparlamentets och rådets förslag till förordning om fastställande av bestämmelser för utövande av upphovsrätten för onlinesändningar, samt TV- och radioprogram.

3.2.5 Konsoliderad bolagsskattebas

Under slutet av år 2016 har kommissionen lämnat förslag om gemensam bolagsskattebas COM(2016) 685, gemensam konsoliderad bolagsskattebas COM(2016) 683 och tvistelösningsmekanismer vid dubbelbeskattning i Europeiska unionen COM(2016) 686. Syftet med förslagen är att uppnå en tillväxtfrämjande, rättvis och transparent företagsbeskattning i EU.

I förslaget till gemensam bolagsskattebas har den gemensamma skattebasen gjorts obligatorisk för företag som dels är av en viss storlek och dels uppfyller vissa andra krav; för övriga företag som endast uppfyller vissa krav är det frivilligt att tillämpa den gemensamma skattebasen.

Förslaget om den gemensamma konsoliderade bolagsskattebasen syftar till att den konsoliderade bolagsskattebasen ska vara ett verktyg för att tilldela inkomster till den plats där värdet skapas, med hjälp av en formel som bygger på tre viktade faktorer, dvs. tillgångar, arbetskraft och försäljning.

När det gäller dessa två förslag om en gemensam bolagsskattebas och en gemensam konsoliderad bolagsskattebas, stöder landskapsregeringen inte förslagen, eftersom förslagen, enligt den utredning som presenterats, kommer att påverka samfundsskatten i negativ riktning. Eftersom de beräkningar och utredningar som har gjorts om förslagets effekter och verkningar på ekonomin och skatteintäkterna är osäkra, anser landskapsregeringen att det borde föreligga ett säkrare underlag om förslagets effekter och verkningar innan förslagen antas. När det gäller fördelningsnycklarna i förslaget till gemensam konsoliderad bolagsskattebas har det konstaterats att ingen av fördelningsnycklarna har varit av sådan art att de kunnat antas bredda Finlands skattebas. Förslagen har även ifrågasatts i förhållande till subsidiaritetsprincipen och proportionalitetsprincipen och det har även ifrågasatts om nyttan med förslagen verkligen kan uppnås. Om ett förslag om en gemensam bolagsskattebas antas skulle alltså landskapets lagstiftningsbehörighet inom skatteområdet inskränkas eftersom behörighet till viss del inom det direkta beskattningsområdet i så fall överförs på unionen. Den tekniska konsekvensen av detta är att landskapet till viss del förlorar möjligheten att påverka fördelningen av beskattningen och beräkningen av samfunds beskattningsbara inkomst, såsom vilka avdrag som får göras i beskattningen.

Förslaget om tvistelösningsmekanismer har som syfte att undanröja skattehinder som skapar snedvridningar som hindrar en väl fungerande inre marknad. Landskapsregeringen har som utgångspunkt gällande detta förslag att rättigheten att stifta och tolka den nationella lagstiftningen bevaras inom nationella och på förhand bestämda ramar.

Rent generellt ställer sig landskapsregeringen positiv till målen att minska dubbelbeskattningen av företag, underlätta gränsöverskridande verksamhet för företag, motverka skatteflykt och aggressiv skatteplanering samt att processerna staterna emellan ska vara så klara och välfungerande

som möjligt. Landskapsregeringen följer fortsatt arbetet vid EU:s institutioner, med syfte att bevaka landskapets intressen.

3.2.6 Framtida mervärdesskattesystem

Förslag om ändringar inom mervärdesbeskattningen har getts i slutet av år 2016, bland annat förslag till ändring av direktiv 2006/112/EG vad gäller mervärdesskattesatser som tillämpas på böcker, tidningar och tidskrifter, ändring av direktiv 2006/112/EG och direktiv 2009/132/EG vad gäller vissa skyldigheter på mervärdesskatteområdet för tillhandahållande av tjänster och distansförsäljning av varor, ändring av genomförandeförordning (EU) nr 282/2011 om fastställande av tillämpningsföreskrifter för direktiv 2006/112/EG om ett gemensamt system för mervärdesskatt och förslag om rådets förordning om ändring av förordning (EU) nr 904/2010 om administrativt samarbete och kampen mot mervärdesskattebedrägeri.

Förslagen har som syfte att få den inre marknaden att fungera friktionsfritt och förbättra EU-företagens konkurrenskraft samt säkerställa en effektiv beskattning av den digitala ekonomin. I förslagen ingår:

- utvidgning av den särskilda ordningen för e-tjänster till försäljningen av andra tjänster samt till näthandel med varor inom EU och med tredje-länder,
- avveckling av den befintliga befrielsen från mervärdesskatt för import av små försändelser från leverantörer i tredjeländer,
- införande av ett tröskelvärde för mervärdesskatt på små försändelser för företag som bedriver unionsintern distansförsäljning av varor och elektroniska tjänster samt förenklade regler för identifiering av kunder,
- rätt att tillämpa hemlandets regler på områden såsom fakturering och registerföring, och
- bättre samarbete mellan medlemsstater under tillsyn av de företag som bedriver gränsöverskridande handel.

De föreslagna åtgärderna ska genomföras i två steg. Åtgärder som inte kräver några ändringar i IT-systemen kan införas från början av 2018. Merparten av förslagen kommer att införas från början av 2021, eftersom de kräver detaljerade genomförandebestämmelser och anpassningar av IT-systemen för registrering, deklarering och bearbetning av mervärdesskatt. Vad avser smidigheten i transporterarna befarar landskapsregeringen att avskaffandet av momsundantaget medför att de administrativa kostnaderna blir högre än de fördelar man kan få av den inrivna skatten. Landskapsregeringen stimulerar kontinuerligt företagsverksamheten på Åland, varför landskapsregeringen aktivt följer det fortsatta arbetet vid EU:s institutioner, med syfte att bevaka landskapets intressen och underlätta företagsverksamheten på Åland. De planerade åtgärderna får inte medföra större kostnader i förhållande till vad åtgärderna kan inbringa när det gäller positiva fördelar. Landskapsregeringen anser att det även är viktigt att den praktiska hanteringen gällande beskattningen fortsättningsvis sköts smidigt, så att det inte i framtiden blir mer komplicerat än vad det är nu.

3.2.7 Jordbruk

I kommissionens arbetsprogram för 2017 finns inga nya jordbruksinitiativ som landskapsregeringen kommer att prioritera. Av tidigare initiativ följer landskapsregeringen den ännu inte slutförda lagstiftningsreformen av den ekologiska produktionen. Landskapsregeringen kommer också under året att aktivt följa diskussionerna inom EU:s institutioner gällande jordbrukspolitiken efter 2020.

3.2.8 Jakt- och viltvård

Kommissionens arbetsprogram för 2016 tog upp förnyandet av lagstiftningen om handeldvapen, direktiv 91/477/EEG om kontroll av förvärv och innehav av vapen. Arbetet accelererades som en reaktion på terrorattentaten i Paris och ett förslag till ändringar av direktivet presenterades redan i november 2015. Landskapet har inte lagstiftningsbehörighet på området men eftersom frågan är av särskilt intresse för Åland sände landskapsregeringen ett utlåtande till inrikesministeriet som ansvarade för beredningen av ärendet i riket. Kommissionen fick motta mycket kritik för det ursprungliga förslaget, men efter behandlingar i utskotten och i triloger mellan Europaparlamentet, rådet och kommissionen har förslaget förbättrats avsevärt. Bland annat har de otydliga formuleringarna som riskerade att förbjuda vanliga halvautomatiska jaktvapen tagits bort och medlemsstaterna har fått större frihet att utforma system för kontroll av vapeninnehav. Resultatet av trilogerna presenterades i slutet av december 2016 och det reviderade förslaget går därefter till omröstning i Europaparlamentet.

Kommissionen har presenterat resultatet av den ändamålsenlighetskontroll av EU:s naturlagstiftning; direktiv 2009/147/EG om bevarande av vilda fåglar (fågeldirektivet) och direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (habitatdirektivet), som påbörjades under 2015. Direktiven kommer inte att revideras utan kommissionen kommer istället satsa på att förbättra implementeringen genom ett förbättrat samarbete med lokala myndigheter och andra intressegrupper i medlemsstaterna.

3.2.9 Miljö och hållbar utveckling

Landskapsregeringen fortsätter att följa med behandlingen av kommissionens meddelande om ett handlingsprogram för cirkulär ekonomi COM(2015) 614 och förslagen till ändringar av ett flertal direktiv som rör avfallssektorn COM(2015) 593, COM(2015) 594, COM(2015) 595 och COM(2015) 596. Landskapsregeringen sände sitt ställningstagande om förslagspaketet till miljöministeriet samt som ett informationsärende till lagtinget i januari 2016. I ställningstagandet såg landskapsregeringen mycket positivt på cirkulär ekonomi och kretsloppssamhälle, men framförde att den omfattande rapporteringen som föreslås i direktiven kan komma att innebära mera administrativt arbete och ökade kostnader, och att det med beaktande av Ålands litenhet finns en uppenbar risk att de nya kraven kan bli omfattande i förhållande till nyttan.

Ur kommissionens arbetsprogram för 2017 framgår att ett av de nya initiativen är en handlingsplan för den cirkulära ekonomin med ett flertal enskilda förslag. Dessa är en strategi för användning, återanvändning och återvinning av plast (icke-lagstiftning, fjärde kvartalet 2017), åtgärder för vatten, ett förslag till förordning om minimikrav på återanvänt vatten (inkl. konsekvensbedömning, artikel 192 i EUF-fördraget, andra kvartalet 2017), en Refit-översyn av dricksvattendirektivet (inkl. konsekvensbedömning, artikel 192.1 i EUF-fördraget, fjärde kvartalet 2017), ett initiativ för att åtgärda rättsliga, tekniska och praktiska hinder på grund av samverkan mellan kemikalie-, produkt- och avfallslagstiftning (icke-lagstiftning, fjärde kvartalet 2017) samt former för övervakning av den cirkulära ekonomin (icke-lagstiftning, tredje kvartalet 2017). Alla dessa förslag kan vara intressanta för landskapsregeringen. På basen av det konkreta innehållet i förslagen kommer landskapsregeringen att för varje förslag göra en bedömning på vilket sätt landskapsregeringen ska bevaka behandlingen av förslaget.

Inom det nya initiativet En mer strategisk inställning till tillämpningen av EU-rätten kommer landskapsregeringen att göra motsvarande bedömning av Refit-initiativet för korrekt genomförande och genomdrivande av

miljöreglerna, bl.a. garantier för att miljöreglerna följs (icke-lagstiftning, tredje kvartalet 2017), tillgång till rättsmedel (icke-lagstiftning, första kvartalet 2017) och övervakning, insyn och rapportering (lagstiftning/icke-lagstiftning, andra kvartalet 2017).

Landskapsregeringen kommer att utvärdera om Refit-initiativet Avfall från elektrisk och elektronisk utrustning som skulle innehålla en genomförandeakt om standardformat och tidsfrister för rapportering (direktiv 2012/19/EU, artikel 16.3; fjärde kvartalet 2017) har ett intressant innehåll för landskapsregeringen.

3.2.10 Energi

Genom de initiativ som presenteras inför 2017 är kommissionens ambition fortsatt hög. Generellt krävs långsiktiga målsättningar i energifrågor för att minska de klimatpåverkande utsläppen. En viktig målsättning är att alla energikonsumenterna ska ha tillgång till en fullt integrerad energimarknad och den säkerhet som energiförbindelser till andra medlemsstater medför. Strävan fortsätter att genomföra en integrerad inre energimarknad och ökad energieffektivitet i syfte att förbättra konkurrenskraften och hållbarheten. Energieffektivitet är ett av de mest kostnadseffektiva sätten att trygga energiförsörjningen och minska utsläppen av växthusgaser och andra föroreningar.

EU har en tydlig ram för energi- och klimatpolitiken till 2020 och framöver. Denna ram samordnar olika politiska mål, som att minska växthusgasutsläppen, trygga energiförsörjningen och främja tillväxt, konkurrenskraft och sysselsättning. Även om EU är på väg att nå målen för 2020, utformas nu en ny ram för klimat- och energipolitiken fram till 2030.

En tidig överenskommelse om ramen för 2030 är viktig av flera skäl: Långa investeringscykler innebär att infrastruktur som finansieras under den närmaste tiden kommer att finnas kvar 2030 och därefter. Ett förtydligande av målen för 2030 kommer att stödja utvecklingen mot en konkurrenskraftig ekonomi och ett tryggt energisystem genom att skapa ökad efterfrågan på effektiv och koldioxidsnål teknik och främja forskning, utveckling och innovation.

För att genomföra ovanstående målsättningar utarbetar kommissionen direktiv som ska implementeras i den nationella lagstiftningen. Under 2016 har Ålands energimyndighet inlett sin verksamhet. Delar av tillsynsansvaret som tidigare innehades av landskapsregeringen har överförts till energimyndigheten. Anpassningen av landskapets lagstiftning utgår från bestämmelserna i energimarknadsdirektivet 2009/72/EG.

För små självstyrande områden som Åland är det en utmaning att ett flertal EU-direktiv ställer krav på oberoende tillsynsmyndigheter. Ett EU-direktiv där nya tillsynsfunktioner krävs är sambyggnadsdirektivet 2014/61/EU, som syftar till att främja utbyggnaden av databredbandsnät.

Under 2017 fortsätter arbetet med kommissionsförslaget om ansvarsfördelning för sektorer utanför systemet för handel med utsläppsrätter, t.ex. byggnader, jordbruk och koldioxidsnåla transporter. För att påskynda energiövergången kommer kommissionen att initiera en ny utformning av energimarknaden, uppfyllelse av målet på 15 % sammankoppling av elnätet senast 2030. I detta ingår bl.a. förslag om elmarknadens utformning och regelverk, med översyn av Byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (Acer).

Förhandlingarna om ett rättsligt bindande internationellt klimatavtal pågick under lång tid och parterna lyckades slutligen enas om ett avtal vid förhandlingarna i Paris i december 2015. Ett klimatavtal där nationer som står för de största delarna av utsläppen ingår är grunden för att uppnå målsättningen att hindra ökningen av CO₂-utsläppen till 2030 och färdplan till

2050. Företrädarna för rådets ordförandeskap och EU-kommissionen ratificerade Parisavtalet den 5 oktober 2016. Prioriterat för år 2017 är att inleda implementeringen av energiunionen i vilken delar av klimatpolitiken genomförs. En genomgripande omvandling av energisystemen uppnås effektivast genom en kombination av samordnade lagstiftande och icke-lagstiftande åtgärder. Därigenom säkerställs att åtgärderna på olika nivåer är samstämmiga och tillräckligt ambitiösa. För att uppnå detta krävs styrning av energiunionen. Eftersom rapporteringen sker genom energiunionen medför detta att medlemsstaterna får en mera enhetlig och samlad struktur för rapportering till kommissionen.

Ytterligare åtgärder som genomförts inom ramen för att uppnå målsättningarna i Parisavtalet är att en rad energirelaterade författningar har anpassats och rapporteringen sker till viss del genom energiunionen. Landskapsregeringen kommer att följa ärendena under 2017.

3.2.11 EU-strategin för Östersjöområdet

HELCOM (Helsingforskommissionen) är det förvaltande organet för konventionen om skydd av den marina miljön i Östersjöområdet, den så kallade Helsingforskonventionen. De avtalsslutande parterna är de länder som angränsar till Östersjön samt EU. HELCOM bildades för ungefär fyra årtionden sedan. En viktig milstolpe för HELCOM var när medlemsstaterna 2007 antog Baltic Sea Action Plan (BSAP), ett gemensamt program för att återställa en god ekologisk status i Östersjön. HELCOM:s status som det viktigaste samarbetsorganet för skyddet av den marina miljön stärktes ytterligare när EU år 2008 antog ett ramdirektiv om en marin strategi. I direktivet klargörs att medlemsstaterna ska använda befintliga regionala samarbetsorganisationer såsom HELCOM vid genomförandet av direktivet. Arbetet inom HELCOM bedrivs huvudsakligen på tjänstemannanivå, men landskapsregeringens ministrar deltar i de politikermöten som anordnas i mån av möjlighet.

Europeiska rådet antog i november 2009 en strategi för Östersjöområdet inklusive en tillhörande åtgärdsplan. Målet med strategin är att skapa en god havsmiljö, öka samarbetet i regionen och att skapa ekonomiskt och socialt välbefinnande. Inom ramen för de olika prioriteringsområdena som omnämns i strategin har landskapsregeringen varit aktiva inom de miljöområden som samtidigt prioriterats inom ramen för HELCOM-samarbetet.

Landskapsregeringen har varit och planerar att fortsättningsvis vara aktiv vid framtagandet av EU-kommissionens riktlinjer för ett hållbart vattenbruk och HELCOM:s nya rekommendation för vattenbruk i Östersjön. Arbetet under 2017 kommer att innefatta diskussioner och preciseringar gällande exempelvis hållbara odlingstekniker och kretsloppslösningar. Vad gäller området miljövänlig sjöfart har landskapsregeringen understött införandet av strängare regler vad gäller luftutsläpp från fartygstrafik och utsläpp från avloppsvatten (toalettavfall). Landskapsregeringen avser fortsätta följa frågorna och vid behov ta aktiv del i arbetet att skapa en långsiktigt hållbar sjöfart i Östersjön.

3.2.12 Jämställdhet

Jämställdhet mellan kvinnor och män är ett av Lissabonfördragets grundläggande mål.

Jämställdhetsarbete på EU-nivå utgörs av vidareutveckling av lagstiftning, jämställdhetsintegrering och särskilda åtgärder för främjande av jämställdhet.

I december 2015 offentliggjordes kommissionens dokument ”Strategic engagement for gender equality 2016-2019” som ska ses som en uppföljning och förlängning av jämställdhetsstrategin för åren 2010-2015. Strate-

gin har följande prioriteringar: Öka kvinnors deltagande på arbetsmarknaden och möjligheter till ekonomiskt oberoende, minska skillnaderna i lön, inkomster och pension mellan könen, främja en jämn könsfördelning i beslutsfattandet, bekämpa könsbaserat våld samt stödja och skydda brottsoffren samt främja jämställdhet och kvinnors rättigheter i världen.

I den nya handlingsplanen för jämställdhet 2016-2020 betonas förverkligandet av kvinnors och flickors fulla åtnjutande av alla mänskliga och grundläggande friheter liksom egenmakt och jämställdhet för kvinnor och flickor samt mål fem för hållbar utveckling: ”Uppnå jämställdhet för att alla kvinnor och flickor ska få större makt över sina liv.”

Det påbörjade arbetet med att förverkliga den åländska utvecklings- och hållbarhetsagendans strategiska utvecklingsmål 1: ”Välmående människor vars inneboende resurser växer” och mål 2: ”Alla känner tillit och har verkliga möjligheter att vara delaktiga i samhället.” ska ses som en del av det åländska arbetet med att förverkliga kommissionens jämställdhetsstrategi och handlingsplan.

För att nå social hållbarhet och därmed jämställdhet ska ett jämställdhetsperspektiv läggas på alla områden i samhället. Strategin kallas jämställdhetsintegrering och innebär att analyser av flickors och pojkars, kvinnors och mäns situation och villkor ska ingå i beslutsunderlag och att konsekvenser av förslag ska analyseras ur ett jämställdhetsperspektiv.

Främjande av jämställdhet, jämställdhetsintegrering, kräver tillgång på grundläggande fakta såsom statistik indelad enligt kön. Statistiken speglar skillnader och likheter på alla områden i livet. Den könsindelade statistiken skapar förutsättning för att se enskilda företeelser till att upptäcka mönster och på så sätt få syn på strukturer och normer för flickor, pojkar, kvinnor och män i samhället.

I bilagan till landskapets budget 2016 ”Kvinnors och mäns villkor i dagens demografiska förändringar.” låg tyngdpunkten gällande uppgifter och statistik på integration och demokratiska förändringar. Under året påbörjades arbetet med statistikpublikationen ”På tal om jämställdhet” som beräknas utkomma under 2017. Under år 2017 arrangeras utbildning i användning av och metoder för analys av könsindelad statistik i budgetprocessen. Ett kontinuerligt hållbart utvecklingsarbete, utbildning i jämställdhets- och genuskunskap, normer, strukturer och värderingar samt kunskap om förändringsarbete och dess villkor för olika målgrupper är basförutsättning för hållbar jämställdhet. Under år 2015 påbörjades en tre-årig kompetensutveckling i genus och jämställdhet med fokus på målgrupper inom offentlig sektor.

Det redan påbörjade arbetet med genus- och jämställdhetsintegrering i den åländska barnomsorgsverksamheten fortsatte med målsättningen att skapa en verksamhet med hög och likvärdig kvalitet för flickor och pojkar. Arbetet med jämställd fritid fortsätter, med målsättningen att skapa förutsättningar för unga kvinnor och män till en trygg och jämställd fritid. Arbeta med jämställdhet i projektform är en risk eftersom resultatet inte alltid ger långsiktiga och hållbara effekter så därför har landskapsregeringens metod varit integrerat jämställdhetsarbete i ordinarie verksamhet.

Åtgärder i enlighet med Istanbulkonventionen har vidtagits. Utbildning och kompetensutveckling för berörda myndigheter har arrangerats och flera insatser med olika fokusområden är inplanerade för år 2017. Med stöd av Landskapslag om skyddshem (2015:17) har Landskapsförordning om skyddshemspersonal (ÅFS 2015:18) utarbetats och trätt i kraft.

3.2.13 Integration

Ett av EU-kommissionens prioriterade områden i arbetsprogrammet för 2017, liksom för 2015-16, är migrationspolitik. Den europeiska agendan för

migration fokuserar på att möta flyktingkrisen genom utökade samarbeten med närregionen så att färre flyktingar och migranter tar sig in i EU på olagliga vägar. Det gör man genom ökat direkt stöd till flyktingar som befinner sig i EU:s grannländer, samt genom stärkt gränskontroll. På agendan står reformerade Dublinkriterier, inrättandet av en EU-byrå för asyl, ett stärkt Eurodac, nytt ramverk för vidarebosättning och insatser för att bättre administrera och sköta laglig invandring. Dessa frågor faller under riksbehörighet men är av intresse för landskapsregeringen att bevaka.

Lagtinget antog i november 2016 en blankettlag som möjliggör för åländska aktörer att söka medel från Fonden för asyl, migration och integration (AMIF) 2014-20. Det gäller främst medel som är öronmärkta för integration och vidarebosättning av kvotflyktingar. En överenskommelseförordning ska antas under början av 2017. Fonden administreras för Finlands del av inrikesministeriet, men landskapsregeringen ingår i fondens övervakningskommittéer.

3.2.14 Socialvård

Ett av kommissionens prioriterade områden i arbetsprogrammet för 2017 är EU:s sociala pelare. Landskapsregeringen bedömer att det är väsentligt att följa förslaget utveckling då socialvård hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. I och med förslaget kan EU ta över en del av lagstiftningsbehörigheten som hör till landskapet. Förslaget som i alla fall delvis blir bindande EU-rätt i ett senare skede kommer att inverka på arbetet vid landskapsregeringen vilket gör det viktigt att följa förslaget behandling. Det bedöms vara sannolikt att detta förutsätter lagstiftningsåtgärder av landskapet.

Arbetet med ändring av förordning (EG) nr. 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen och förordning (EG) nr. 987/2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr. 883/2004 som tillkännagavs i kommissionens arbetsprogram för 2016 fortsätter under 2017. I förslaget tydliggörs vad som avses med förmåner vid långvarigt vårdbehov och var mobila medborgare kan göra anspråk på sådana förmåner. Förmodligen behöver landskapet vidta lagstiftningsåtgärder på grund av detta förslag.

3.3 Sammanfattning av landskapsregeringens nya prioriteringar i kommissionens arbetsprogram för 2017

Nedan finns en tabell över de kommissionsinitiativ som landskapsregeringen prioriterar i kommissionens arbetsprogram för 2017. Landskapsregeringen kommer att följa dessa initiativ och vid behov diarieföra dem.

Tabell 1: Initiativ som landskapsregeringen kommer att prioritera

En ny satsning på sysselsättning, tillväxt och investeringar	
Ungdomsinitiativ (nytt initiativ)	Initiativet omfattar ett förslag till inrättande av en europeisk solidaritetskår (lagstiftning/icke-lagstiftning) och prioriterade åtgärder för att genomföra ungdomsinslagen i kompetensagendan, bl.a. en kvalitetsram för lärlingsutbildningar och ett förslag om ökad rörlighet för lärlingar (lagstiftning), modernisering av skola och högre utbildning (icke-lagstiftning, andra kvartalet 2017), samt ett förslag till förbättrad kartläggning av resultaten för högskoleexaminerade och ungdomar som gått yrkesutbildning (icke-

	lagstiftning, andra kvartalet 2017).
Handlingsplan för den cirkulära ekonomin (nytt initiativ)	Omfattar en strategi för användning, återanvändning och återvinning av plast (icke-lagstiftning, fjärde kvartalet 2017), åtgärder för vatten, ett förslag till förordning om minimikrav på återanvänt vatten (inkl. konsekvensbedömning, artikel 192 i EUF-fördraget, andra kvartalet 2017), en Refit-översyn av dricksvattendirektivet (inkl. konsekvensbedömning, artikel 192.1 i EUF-fördraget, fjärde kvartalet 2017), ett initiativ för att åtgärda rättsliga, tekniska och praktiska hinder på grund av samverkan mellan kemikalie-, produkt- och avfallslagstiftning (icke-lagstiftning, fjärde kvartalet 2017) samt former för övervakning av den cirkulära ekonomin (icke-lagstiftning, tredje kvartalet 2017).
Avfall från elektrisk och elektronisk utrustning (Refit-initiativ)	Genomförandeakt om standardformat och tidsfrister för rapportering (direktiv 2012/19/EU, artikel 16.3; fjärde kvartalet 2017). Uppföljning av Refit-plattformens yttrande.
Paketet för den cirkulära ekonomin (prioriterade förslag under behandling)	<ul style="list-style-type: none"> - Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiven 2000/53/EG om uttjänta fordon, 2006/66/EG om batterier och ackumulatörer och förbrukade batterier och ackumulatörer och 2012/19/EU om avfall som utgörs av eller innehåller elektriska och elektroniska produkter - Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 1999/31/EG om deponering av avfall - Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2008/98/EG om avfall - Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 94/62/EG om förpackningar och förpackningsavfall
En fördjupad och mer rättvis inre marknad med en stärkt industri-bas	
Förordningen om gruppundantag 2015 (Refit-initiativ)	Översyn av kommissionens förordning 651/2014 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget. Genom översynen görs undantag för hamnar och flygplatser (rådets förordning

	2015/1589, första kvartalet 2017).
En sammankopplad digital inre marknad	
Strategin för den digitala inre marknaden (nytt initiativ)	Halvtidsöversyn av genomförandet av strategin för den digitala inre marknaden.
Gränsöverskridande portabilitet för innehåll på den inre marknaden (prioriterade förslag under behandling)	Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om säkerställande av gränsöverskridande portabilitet för innehållstjänster online på den inre marknaden
Upphovsrättsreform (prioriterade förslag under behandling)	<ul style="list-style-type: none"> - Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om upphovsrätt på den digitala inre marknaden - Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om fastställande av bestämmelser för utövandet av upphovsrätt och närstående rättigheter tillämpliga på vissa av programföretagens onlinesändningar och vidaresändningar av tv- och radioprogram - Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om viss tillåten användning av verk och andra alster som skyddas av upphovsrätt och närstående rättigheter till förmån för personer som är blinda, synsvaga eller har annat läshandikapp och om ändring av direktiv 2001/29/EG om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället - Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om gränsöverskridande utbyte mellan unionen och tredjeländer av exemplar i tillgängligt format av vissa verk och andra alster som skyddas av upphovsrätt och närstående rättigheter till förmån för personer som är blinda, synsvaga eller har annat läshandikapp
Audiovisuella medier (prioriterade förslag under behandling)	Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2010/13/EU om samordning av vissa bestämmelser som fastställs i medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillhandahållande av audiovisuella medietjänster, mot bakgrund av ändrade marknadsförhållanden
Förslag mot omotiverad geoblockering (prioriterade förslag under behandling)	Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om åtgärder mot geoblockering och andra former av diskriminering på grund av kundernas nationalitet, bosättningsort eller eta-

	bleringsort på den inre marknaden och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och direktiv 2009/22/EG
En motståndskraftig energiunion med en framåtblickande klimatpolitik	
EU:s system för handel med utsläppsrätter (prioriterade förslag under behandling)	Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2003/87/EG för att främja kostnadseffektiva utsläppsminskningar och koldioxidsnåla investeringar
Beslut om fördelning av bördorna (prioriterade förslag under behandling)	Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om bindande årliga minskningar av medlemsstaternas växthusgasutsläpp 2021–2030 för att skapa en motståndskraftig energiunion och fullgöra åtagandena enligt Parisavtalet samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning nr 525/2013 om en mekanism för att övervaka och rapportera utsläpp av växthusgaser och för att rapportera annan information som är relevant för klimatförändringen
En djupare och mer rättvis ekonomisk och monetär union	
Den europeiska spelaren för sociala rättigheter (nytt initiativ)	Efter det offentliga samrådet ska det läggas fram ett förslag till pelare för sociala rättigheter (första kvartalet 2017) med relaterade initiativ, t.ex. om balans mellan arbete och privatliv för arbetande familjer (lagstiftning/icke-lagstiftning, inkl. konsekvensbedömning, artiklarna 153 och 157 i EUF-fördraget), om tillgång till socialt skydd (lagstiftning/icke-lagstiftning, inkl. konsekvensbedömning, artiklarna 153 och 292), om tillämpning av arbetstidsdirektivet (icke-lagstiftning) samt en Refit-översyn av direktivet om skriftlig information som stadgar om arbetsgivarens plikt att informera arbetstagarna om villkoren för anställningskontraktet eller anställningsförhållandet (lagstiftning, inkl. konsekvensbedömning, artiklarna 153.1 b och 154 i EUF-fördraget).
En union i demokratisk förändring	
En mer strategisk inställning till tillämpningen av EU-rätten (nytt initiativ)	Åtgärder för att öka satsningarna på tillämpning, genomförande och genomdrivande av EU-rätten (icke-lagstiftning, fjärde kvartalet 2016) enligt kommissionens prioriteringar, konkreta förslag för bättre till-

	lämpning av reglerna för den inre marknaden (jfr punkt 6) och Refit-initiativ för korrekt genomförande och genomdrivande av miljöreglerna, bl.a. garantier för att miljöreglerna följs (icke-lagstiftning, tredje kvartalet 2017), tillgång till rättsmedel (icke-lagstiftning, första kvartalet 2017) och övervakning, insyn och rapportering (lagstiftning/icke-lagstiftning, andra kvartalet 2017).
Handel: ett rimligt och balanserat frihandelsavtal med USA	
Snabb ratificering av frihandelsavtalet med Kanada (CETA) (prioriterade förslag under behandling)	- Förslag till rådets beslut om ingående av det övergripande avtalet om ekonomi och handel mellan Kanada, å ena sidan, och Europeiska unionen och dess medlemsstater, å andra sidan - Förslag till rådets beslut om undertecknande på Europeiska unionens vägnar av det övergripande avtalet om ekonomi och handel mellan Kanada, å ena sidan, och Europeiska unionen och dess medlemsstater, å andra sidan - Förslag till rådets beslut om provisorisk tillämpning av det övergripande avtalet om ekonomi och handel mellan Kanada, å ena sidan, och Europeiska unionen och dess medlemsstater, å andra sidan
Ett område för rättvisa och grundläggande rättigheter som grundar sig på ömsesidigt förtroende	
Vapendirektiv (prioriterade förslag under behandling)	Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av rådets direktiv 91/477/EEG om kontroll av förvärv och innehav av vapen

3.4 Landskapets arbete med EU-ärenden år 2016

I det här kapitlet sammanfattas landskapsregeringens arbete med EU-ärenden under år 2016. I kapitel 3.2 behandlades de prioriteringar som landskapsregeringen gjort i de frågor där Åland inte enbart ska lägga resurser på att genomföra befintlig EU-lagstiftning, utan försöka påverka EU:s initiativ till lagstiftning. Nedan behandlas EU-lagstiftning som kommit i sådana frågor som landskapsregeringen prioriterat och där man försökt påverka den kommande lagstiftningen.

3.4.1 Beredningen av EU-lagstiftning inom landskapet

Inom EU har kommissionen ensamrätt på att initiera nya lagstiftningsakter. Kommissionsinitiativen (även kallade kommissionsförslag) innefattar dock även annat än initiativ till lagstiftning, till exempel olika typer av meddelanden samt grön- och vitböcker. Således är det långt ifrån alla initiativ som föranleder beredning vid landskapsregeringen.

Tabell 2. Beredningen av kommissionsinitiativ 2016

	2016	2015	2014
Deltagande i kommissionens konsultationer	5 st	5 st	6 st
Inkomna kommissionsinitiativ	691 st	577 st	797 st
Diarieförda kommissionsinitiativ	21 st	7 st	10 st
Samrådsärende	1 st	-	2 st
Informationsärende	6 st	3 st	6 st
Diarieförda kommissionsinitiativ som inte förts som samråds- eller informationsärende till lagtinget	10 st	5 st	2 st

Landskapsregeringen deltar i mån av möjlighet i de konsultationer kommissionen håller. För en närmare redogörelse över de konsultationer landskapsregeringen deltagit i under 2016 se kapitel 3.1.6.

Landskapsregeringen erhåller alla nya kommissionsinitiativ via e-post från statsrådets kansli. De kommissionsinitiativ som är av särskilt intresse för landskapet diarieförs och bereds. EU-enheten sköter koordineringen av kommissionsinitiativen, medan de sakkunniga tjänstemännen vid avdelningarna bereder och föredrar ärendena för den minister till vars ansvarsområde ärendet hör.

Av de 691 kommissionsinitiativen år 2016 utgjorde cirka en tredjedel (223 st) sådana ärenden som bedömdes vara av intresse för landskapet; dessa initiativ har sänts för kännedom till berörda tjänstemän. EU-enheten diarieför initiativ när enheten gör bedömningen att initiativet är av särskilt intresse för landskapet. Ofta avgörs dock behovet av diarieföring efter en diskussion mellan EU-enheten och den sakkunniga tjänstemannen. Som ses i tabellen ovan är det endast en liten andel – 21 stycken under år 2016 – av kommissionsinitiativen som diarieförs och bereds. Antalet måste dock ses i förhållande till de resurser som landskapsregeringen har till sitt förfogande.

Landskapsregeringen har under det gångna året sett över rutinerna vid beredningen av kommissionsinitiativ, i syfte att fler kommissionsinitiativ skulle beredas. Under året har sammanlagt elva promemorior och tio utlåtanden upprättats över kommissionsinitiativ; utlåtandena översändes endast för kännedom till lagtinget, medan en promemoria fördes till lagtinget som samrådsärende och tio promemorior fördes till lagtinget som informationsärenden. Kommissionens avfallspaket innehöll fem diarieförda kommissionsinitiativ men behandlades vid ett gemensamt informationsärende i lagtinget. Lagtinget kan alltid begära att ett samråd hålls i ett enskilt ärende om så önskas.

Tabell 3: Landskapsregeringens samrådsärenden med Ålands lagting 2016

Utskott	2016	2015	2014
Lag- och kulturutskottet	1 st	-	-
Finans- och näringsutskottet	-	-	-
Social- och miljöutskottet	-	-	2 st
Justeringsutskottet	-	-	-
Kanslikommissionen	-	-	-
Självstyrelsepolitiska nämnden	-	-	-
Totalt	1 st	-	2 st

Tabell 4:
Landskapsregeringens informationsärenden med Ålands lagting 2016

Utskott	2016	2015	2014
Lag- och kulturutskottet	2 st	2 st	2 st
Finans- och näringsutskottet	1 st	1 st	2 st
Social- och miljöutskottet	3 st	-	2 st
Justeringsutskottet	-	-	-
Kanslikommissionen	-	-	-
Självstyrelsepolitiska nämnden	-	-	-
Totalt	6 st	3 st	6 st

De diarieförda kommissionsinitiativen fördelades på landskapsregeringens avdelningar och enheter enligt tabellen nedan.

Tabell 5:
Fördelning enhetsvis av diarieförda kommissionsinitiativ 2016

Enhet inom landskapsregeringen	2016	2015	2014
Kansliavdelningen			
Rättsserviceenheten	1 st		
EU-enheten	-	-	1 st
Finansavdelningen			
Allmänna byrån	9 st	2 st	3 st
Social- och miljöavdelningen			
Miljöbyrån	6 st	-	3 st
Näringsavdelningen			
Jordbruksbyrån	-	1 st	3 st
Fiskeribyårn	1 st	1 st	-
Jakt- och viltvård	-	2 st	-
Utbildnings och kulturavdelningen			
Allmänna byrån	-	-	-
Kulturbyrån	4 st	2 st	-
Infrastrukturavdelning			
Allmänna byrån	-	-	-
Totalt	21 st	8 st	10 st

3.4.2 Genomförandet av EU-lagstiftning inom landskapet

3.4.2.1 Genomförandet av EU-direktiv i landskapet

De bindande rättsakter som antas inom EU utgörs av förordningar, beslut och direktiv. Förordningar och beslut är direkt tillämpliga, vilket innebär att de som sådana binder landskapets myndigheter och kräver inte särskilda implementeringsåtgärder. Direktiv däremot är bindande med avseende på det resultat som ska uppnås, och kräver således implementeringsåtgärder. Under år 2016 antog EU 39 direktiv, jämfört med 38 direktiv under år 2015. Direktiv innehåller en tidsfrist inom vilken medlemsstaterna skall meddela kommissionen de nationella bestämmelser som antagits i syfte att genomföra direktivet. Via utrikesministeriet meddelar (notifierar) landskapsregeringen kommissionen hur direktiven har genomförts i landskapet.

Av tabellen nedan framgår antalet notifieringar som landskapsregeringen gjort under året samt hur många av dessa direktiv som hört till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Tabell 6: Landskapsregeringens notifieringar av direktiv 2016

	2016	2015	2014
Rikets behörighet	17 st	24 st	40 st
Landskapets behörighet	39 st	33 st	61 st
Totalt	56 st	57 st	101 st

De notifierade direktiven inom landskapets lagstiftningsbehörighet fördelades på de olika enheterna inom landskapsregeringen enligt tabellen nedan.

Tabell 7: Fördelning enhetsvis av notifieringar inom landskapets behörighet 2016

Enhet inom landskapsregeringen	2016	2015	2014
Regeringskansliet			
Rättsserviceenheten	4 st	2 st	2 st
Finansavdelningen			
Allmänna byrån		2 st	1 st
Social- och miljöavdelningen			
Socialvårdsbyrån			
Hälso- och sjukvårdsbyrån	5 st		1 st
Miljöbyrån	17 st	15 st	33 st
Utbildnings- och kulturavdelningen			
Utbildningsbyrån	2 st		
Näringsavdelningen			
Jordbruksbyrån	2 st	5 st	8 st
Infrastrukturavdelningen			
Energi	4 st	2 st	3 st
Trafik	5 st	7 st	13 st
Totalt	39 st	33 st	61 st

Tabell 8. Fördelning områdesvis av notifieringar inom landskapets behörighet 2016

Område	2016	2015	2014
Avfall	5 st	2 st	1 st
Beskattning	-	2 st	1 st
Budget	-	-	-
Energi	4 st	2 st	3 st
Hälso- och sjukvård	5 st	-	1 st
Jord- och skogsbruk	2 st	5 st	8 st
Kemikalier	-	-	2 st
Livsmedel	-	1 st	2 st
Natur- och miljövård	9 st	10 st	3 st
Offentlig sektor	4 st	1 st	
Offentlig upphandling	-	-	-
Produktsäkerhet	-	4 st	27 st
Rundradio- och televisionsverksamhet	-	-	-
Rösträtt och valbarhet	-	-	-
Trafik	5 st	6 st	13 st
Vattenpolitik	3 st	-	-
Yrkeskvalifikationer	2 st	-	-
Totalt	39 st	33 st	61 st

3.4.2.2 Trafiksäkerhetspaketet

Som prioriteringar för 2016 angavs att landskapsregeringen fortsättningsvis skulle behandla det trafiksäkerhetspaketet som EU lade fram i form av tre direktiv (2014/45/EU, 2014/46/EU och 2014/47/EU) år 2014. Direktiven ska vara implementerade i maj 2017 och landskapsregeringen kommer fortsättningsvis att behandla dem. Som ett resultat kommer lagstiftningsåtgärder att genomföras för att implementera direktivens bestämmelser. Landskapsregeringen har också sedan flera år tillbaka arbetat med att implementera det tredje körkortsdirektivet (2006/126/EG), inklusive senare ändringar av detta. En ny körkortslag för Åland trädde i kraft 1 mars 2016.

Landskapsregeringen är sedan våren 2016 en del av EU:s nätverk för körkort, RESPER, vilket möjliggör för behöriga myndigheter att genom förfrågningar via en webbklient få uppgifter om körkort från andra medlemsstater.

3.4.2.3 Upphandling

Den 26 februari 2014 antogs tre nya direktiv för offentlig upphandling; direktiv 2014/23/EU om tilldelning av koncessioner, 2014/24/EU om offentlig upphandling och direktiv 2014/25/EU om upphandling av enheter som är verksamma på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster.

Offentlig upphandling måste överensstämma med principerna i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget), särskilt om fri rörlighet och de principer som följer därav, bland annat om likabehandling, icke-diskriminering, ömsesidigt erkännande, proportionalitet och öppenhet. Offentlig upphandling ges även en framträdande roll i Europa 2020-strategin som ett av de marknadsbaserade instrument som ska användas för att uppnå smart och hållbar tillväxt för alla, samtidigt som den säkerställer att offentliga medel utnyttjas så effektivt som möjligt.

Moderniseringen av EU:s regler för offentlig upphandling syftar till att förenkla regleringen och de förfaranden som används vid offentlig upphandling samt att öka flexibiliteten. Syftet med moderniseringen av EU:s regler är även att öka de små och medelstora företagens möjligheter att delta i upphandlingar. Reformen syftar även till att göra den offentliga upphandlingen mer kvalitetsinriktad, genom att sociala och miljömässiga kriterier som exempelvis livscykelkostnader eller integrering av utsatta och mindre gynnade personer får en mer framträdande roll i upphandlingen. För att garantera bättre tillämpning av reglerna i praktiken införs krav på att medlemsstaterna ska se till att reglerna om offentlig upphandling övervakas och att information och vägledning finns tillgängligt för de ekonomiska aktörer som berörs.

Landskapet Åland har lagstiftningsbehörighet avseende landskapsregeringens, underliggande myndigheters samt kommunala myndigheters upphandlingar. I landskapet tillämpas rikets lagstiftning genom blankettlagstiftning, med vissa undantag. Direktiven skulle vara implementerade nationellt den 18 april 2016 men är försenade till och med hösten 2017. Finlands lagstiftning om offentlig upphandling och koncession (1397/2016) och lagen om offentlig upphandling och koncession inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster (1398/2016) antogs 30.12.2016 och trädde i kraft 1.1.2017.

Under våren 2017 kommer landskapsregeringen att formulera mer konkreta förslag till undantag till blankettlagstiftning och vilka ändringar som krävs för landskapsregeringens beslut gällande vissa upphandlingar. Landskapsregeringen avser att under året utreda formerna för en samordnad upphandlingsverksamhet, och i samband med detta uppmärksammas behovet av att utöka information och vägledning i upphandlingsfrågor för ökad enhetlighet inom landskapet.

3.4.2.4 Tullkodexen och skattegränsen

Unionens nya tullagstiftning, Unionens tullkodex (EU) nr 952/2013 (unionstullkodex) och dess delegerade- och genomförandeakter, började tillämpas den 1 juni 2016. De elektroniska system som krävs för att regelverket ska tillämpas fullt ut, ska dock vara i bruk senast till den 1 januari 2021. Tullagstiftningen omfattas av unionens exklusiva behörighet, och på nationell nivå är det rikets behörighet. Den är av särskilt intresse för landskapet eftersom unionslagstiftningen direkt styr den framtida skattegränshanteringen. Unionstullkodex utgår från att tullprocedurerna inom unionen ska bli så enhetliga som möjligt och att tullförfaranden ska hanteras fullt ut elektroniskt. Trots syftet med fullständig harmonisering har en specialreglering införts för handel mellan EU:s skatteområde och landskapet, samt andra områden som hör till EU men står utanför EU:s skatteområde.

Under år 2015 antogs både den delegerade akten (EU) 2015/2446 av den 28 juli 2015 och genomförandeakten (EU) 2015/2447 av den 24 november 2015, numera kallade för den kompletterande förordningen respektive genomförandeförordningen. Genom detta har ett mångårigt lagstiftningsarbete kopplat till skattegränsförfarandet avslutats på EU-nivå. Nationell administrativ tullagstiftning ändrades den 1 maj 2016. Regelverket är omfattande och det är fortfarande ovisst vilka effekterna blir i praktiken för olika specifika tullformaliteter. Tullen har dock särskilt granskat effekterna för skattegränshanteringen och meddelat att samtliga förenklingar som finns idag kommer att kunna behållas.

Självstyrelsepolitiska nämnden framför i sitt betänkande nr 2/2014-2015 att landskapsregeringen med stöd av självstyrelselagen borde ta initiativ till bilaterala förhandlingar och bilateralt samarbete mellan i första hand Finland och Sverige för att försöka få till stånd likartade förenklingar i skattegränshanteringen som har genomförts i handeln mellan Finland och Åland. Landskapsregeringen har inväntat att EU:s tullagstiftningsprocess skulle slutföras eftersom det är det regelverket som styr eventuella möjligheter till bilaterala särlösningar. Finansministeriet och tullen har under hela lagstiftningsprocessen arbetat för att sådana möjligheter skulle finnas i unionstullkodex och den kompletterande förordningen, och det fanns sådana möjligheter för områden som Åland, d.v.s. särskilda skatteområden, i det sista utkastet av den kompletterande förordningen som medlemsstaterna godkände. Innan kommissionen antog förordningen den 28 juli 2015 gjorde dock kommissionens rättstjänst ändringar av de artiklar som uttryckligen möjliggjorde förhandling om särlösningar mellan andra medlemsstater och landskapet. Finland ifrågasatte detta och tjänstemän från finansministeriet, tullen och landskapsregeringen träffade chefen för skattefrågor m.fl. vid kommissionen (TAXUD) för att ifrågasätta händelseutvecklingen. Mötet medförde inte att artiklarna åter ändrades, men kan ha initierat att kommissionen vid rådets möte uttalade att EU:s tullagstiftning inte är perfekt, och särskilt att förfarandereglererna för särskilda skatteområden ännu behöver analyseras.

Landskapsregeringen kommer att fortsätta arbeta för att förbättra skattegränshanteringen jämfört med idag. Landskapsregeringen kommer även fortsättningsvis att allmänt bevaka att de ursprungliga syftena med skatteundantaget skyddas.

3.4.2.5 Tobaksdirektivet

Landskapsregeringen genomförde Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/40/EU om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror och relaterade produkter genom landskapslag (1978:52) om tobak och relaterade produkter under 2016. Utöver direktivets krav lagstiftades det att det inte

ska vara tillåtet att saluhålla elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare med smakämnen. Tobakslagstiftningen kompletterades också med bestämmelser om relaterade produkter som nu omfattas av samma bestämmelser som gäller för tobaksprodukter avseende begränsningar för reklam och rökning. Landskapslagen trädde i kraft den 1 november 2016.

3.4.2.6 Yrkeskvalifikation

Då det inom ett yrke ställs specifika krav på utbildning eller yrkeserfarenhet (reglerat yrke) tillämpas inom unionen ett direktiv om erkännande av yrkeskvalifikation (2005/36/EG). Direktivet anger regler enligt vilka en medlemsstat ska erkänna utbildning eller yrkeskvalifikation som en unionsmedborgare har förvärvat i en annan medlemsstat. En effektiv inre marknad för utbildning och yrkesutbildning är en förutsättning för att uppnå EU:s strategiska målsättning om att bli världens mest konkurrenskraftiga och kunskapsbaserade ekonomi. Ändringar i direktivet (2013/55/EU) har implementerats i rikslagstiftningen och gäller från och med ingången av år 2016. Landskapsregeringen har under 2016 utarbetat ett motsvarande ändringsförslag i landskapslagstiftningen om erkännande av yrkeskvalifikation, vilket avgavs till lagtinget i december 2016 och förväntas träda i kraft i landskapet under 2017.

3.4.2.7 Onlinespel

Sedan kommissionen den 24 mars 2011 lade fram en grönbok om onlinespel på inre marknaden, KOM(2011) 128 slutlig, har penningspel och behovet av en samordnad lagstiftning flitigt diskuterats inom EU. Det främsta syftet med grönboken var att skapa en bild dels av situationen på EU:s marknad för onlinespel och dels av lagstiftningen i de olika staterna. Man ville samtidigt undersöka om det kan behövas särskilda åtgärder på EU-nivå för att nå bättre samstämmighet i regleringen av penningspel. På basis av de svar som inkom vid samrådet och efterföljande diskussioner konstaterade kommissionen att det inte är lämpligt att i detta skede föreslå sektorspecifik EU-lagstiftning.

Den 23 oktober 2012 presenterade kommissionen en handlingsplan för onlinespel, Kommissionens meddelande till Europaparlamentet, Rådet, Ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – En övergripande europeisk ram för onlinespel KOM(2012) 596 slutlig. I meddelandet föreslår kommissionen inte EU-omfattande lagstiftning för onlinespel men nog en rad åtgärder och gemensamma principer för sådan verksamhet. I meddelandet uppmanas bland annat medlemsstaterna att inrätta speltillsynsmyndigheter med tydliga behörigheter och att säkerställa samarbete med andra relevanta behöriga myndigheter.

Landskapsregeringen inledde under hösten 2013 ett arbete som syftar till en total revidering av den åländska lotterilagstiftningen. Huvudsyftet med arbetet är att inrätta en oberoende tillsynsmyndighet med uppgift att övervaka penningspel. Den 1.1.2017 trädde landskapslagen (ÅFS 2016:11) om ändring av landskapslagen om lotterier samt landskapslagen (ÅFS 2016:10) om lotteriinspektionen i kraft i landskapet. Lotteriinspektionen beräknas inleda sin verksamhet den 1.3.2017. Lotteriinspektionens huvuduppgift är att utöva tillsyn över penningspel i landskapet.

3.4.2.8 Överträdelseförfaranden och EU-domstolsärenden

Kommissionen kontrollerar att medlemsstaterna tillämpar EU-rätten korrekt, och kan vidta åtgärder om en medlemsstat inte korrekt och i tid införlivar EU:s direktiv i sin nationella lagstiftning och inte informerar kommissionen om sina åtgärder, eller om en medlemsstat på något sätt misstänks bryta mot EU-lagstiftningen. Om kommissionen anser att en med-

lemsstat underlåtit att korrekt tillämpa EU-rätten kan kommissionen inleda ett överträdelseförfarande.

Stegen i överträdelseförfarandet är följande:

- EU Pilot-förfrågan (informellt förfarande)
- Formell underrättelse
- Motiverat yttrande
- Talan vid EU-domstolen

Det informella EU Pilot-förfarandet som föregår det formella överträdelseförfarandet innebär att kommissionen efterfrågar kompletterande uppgifter om en medlemsstats genomförande av sådana direktiv, vilka kommissionen anser att inte är korrekt genomförda i medlemsstaterna. Syftet med EU Pilot-förfarandet är att medlemsstaterna ska kunna korrigera brister i genomförandet av EU-rätten utan att kommissionen tvingas inleda ett formellt överträdelseförfarande. Till följd av EU Pilot-förfarandet inleds således färre formella överträdelseärenden. Landskapsregeringen har under året svarat på flera EU Pilot-förfrågningar. Även i de fall brister i genomförandet av direktiv inte har kunnat åtgärdas under EU Pilot-förfarandet anser landskapsregeringen att deltagandet i förfarandet har varit givande, då landskapsregeringen som en följd får en förvarning om vilka lagstiftningsändringar som möjligen krävs för att genomföra ett direktiv korrekt.

Efter EU Pilot är följande steg i överträdelseförfarandet en formell underrättelse, i vilken kommissionen vidhåller på vilket sätt medlemsstaten anses ha brutit mot EU-rätten. Medlemsstaten har vanligtvis åtta veckor på sig att besvara den formella underrättelsen. Om kommissionen inte är nöjd med det svar medlemsstaten ger på den formella underrättelsen går förfarandet vidare till ett motiverat yttrande, vilket medlemsstaten igen vanligtvis har åtta veckor på sig att besvara.

Om kommissionen fortsättningsvis efter medlemsstatens svar på det motiverade yttrandet är missnöjd med de åtgärder medlemsstaten vidtagit kan kommissionen föra ärendet vidare till EU-domstolen. I artikel 260.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt anges att i samband med överträdelseärenden som gäller underlåtenhet att införliva direktiv kan domstolen ålägga medlemsstaten ekonomiska sanktioner. Kommissionen kan i förestående fall ange ett standardbelopp eller vite som kommissionen anser lämpligt. Domstolen kan inte ålägga ett högre standardbelopp eller vite än det som kommissionen angett. Medlemsstatens skyldighet att betala anges i domen redan då ärendet första gången prövas i domstolen. Det är följaktligen viktigt att understryka att landskapet nu kan tilldömas ekonomiska sanktioner i ett tidigare skede än innan Lissabonfördraget ratificerades, vilket förstärker vikten av att direktiven implementeras inom utsatt tid.

I följande tabell framgår hur många formella underrättelser, motiverade yttranden och talan vid EU-domstolen som kommissionen påbörjat mot Finland under år 2016. I samma tabell framgår även hur många av dessa ärenden som berörde landskapet.

Tabell 9: Formella underrättelser påbörjade mot Finland 2016

	Formella underrättelser, försenad implementering		Formella underrättelser, felaktig implementering	
	2016	2015	2016	2015
Berör enbart riket	19 st	11 st	1 st	4 st
Berör både landskapet och riket	9 st	2 st	2 st	1 st
Berör enbart landskapet	8 st	4 st	1 st	1 st
Totalt	36 st	16 st	4 st	6 st

Under år 2016 inledde kommissionen 36 formella underrättelser mot Finland på grund av försenad implementering av direktiv. Av dessa formella underrättelser berodde åtta stycken på att landskapet var försenad med implementeringen, nio stycken på att både landskapet och riket var försenade, och 19 stycken på att riket var försenad med implementeringen.

Fyra formella underrättelser inleddes mot Finland på grund av felaktig implementering av direktiv. Av dessa berodde en formell underrättelse på felaktigt införlivande av Finland (trafik), en på felaktigt införlivande av landskapet (miljö) och i två fall framförde kommissionen invändningar mot såväl rikets som landskapets implementering (miljö och energi).

Orsaken till att landskapsregeringen inte genomför direktiv inom utsatt tidsfrist varierar, men begränsade resurser och tillämpningen av blankettlagstiftning inom vissa ämnesområden är två av huvudorsakerna. Då landskapsregeringen inväntar rikets implementering av ett direktiv innan landskapslagstiftningen utformas slutligt fördröjs ofta genomförandet i landskapet. En bidragande orsak till försenad notifiering är därutöver att vissa områden inom landskapets lagstiftningsbehörighet är föremål för ett större antal EU-direktiv, och belastas således mer av genomförandet av direktiven. Sådana områden är framför allt energi, miljö och trafik.

Av de 17 stycken formella underrättelser som rörde landskapets försenade implementering av direktiv fördelade sig ämnesområdena enligt följande:

Tabell 10. Fördelning områdesvis av försenade notifieringar inom landskapets behörighet 2016

Område	
Energi	4 st
Explosiva varor	1 st
Hälsa- och sjukvård	2 st
Kulturföremål	1 st
Offentlig upphandling	3 st
Trafik	2 st
Miljö	3 st
Yrkeskvalifikationer	1 st
Totalt	17 st

Tabell 11: Motiverade yttranden och talan i EU-domstolen 2016

	Motiverade yttranden		Talan i EU-domstolen	
	2016	2015	2016	2015
Berör enbart riket	8 st	4 st	1 st	-
Berör både landskapet och riket	5 st	2 st	-	-
Berör enbart landskapet	3 st	1 st	-	-
Totalt	16 st	7 st	1 st	-

Under år 2016 tillställde kommissionen Finland 16 stycken motiverade yttranden, varav 13 stycken berodde på försenad implementering av direktiv.

4. Övriga externa samarbeten

4.1 Sjöfart och IMO

Inom sjöfartsområdet är det IMO (International Maritime Organization, ett mellanstatligt FN-organ med 170 stater som medlemmar och tre associerade medlemmar) som beslutar om regler kring säkerhet, utbildning och miljö för sjöfarten som verkar på en global marknad. Finland är medlem och Åland kan delta i beredningen av positioner och i den finländska delegationen vid möten. EU har i ökande utsträckning initierat liknande och kompletterande lagstiftning inom sjöfartsområdet. I den mån det är relevant med EU-lagstiftning är det viktigt att föra fram samma positioner i de bägge organen.

Aktuella frågor har varit rapportering av utsläpp av växthusgaser och genomförande av IMO-konventionen om hantering av barlastvatten. IMO har beslutat om fortsatta åtgärder för att minska sjöfartens utsläpp på global nivå. Klimatavtalet i Paris, som trädde i kraft den 4 november 2016, innefattar inte internationell luftfart eller sjöfart och därför har det inom båda trafikslagen funnits ett tryck att ingå internationella sektorspecifika avtal. Den 8 september 2017 träder barlastkonventionen i kraft internationellt. Av Östersjöstaterna har konventionen, förutom av Finland, ratificerats av Sverige, Ryssland, Danmark och Tyskland. De övriga Östersjöstaterna förbereder en ratificering. Konventionen gäller alla fartyg i internationell trafik som besöker fördragsstaterna. Innan fartygen har försetts med hanteringsutrustning ska fartygen alltid skifta barlastvattnet någon annanstans än i Östersjön. Senast inför den första förnyade besiktningen efter att konventionen har trätt i kraft ska fartyg i internationell trafik förses med hanteringsutrustning för barlastvatten. Besiktningens intervall är fem år, vilket innebär att även de allra sista fartygen är förpliktade att installera utrustningen före utgången av 2022.

4.2 Team Finland

I Finland har man samlat de centrala aktörerna som arbetar för att främja företagets export i ett nätverk som kallas Team Finland. I centrum står arbets- och näringsministeriet, utrikesministeriet, undervisnings- och kulturministeriet samt offentligt finansierade organisationer och verksamhetsställen utomlands som styrs av dem (bl.a. Finlands beskickningar utomlands, Finpros och Tekes kontor samt kultur- och vetenskapsinstitutet) och Finnvera, Finsk-svenska handelskammaren och VTT. Landskapsregeringens Sverigekontor har varit representerat i den svenska delen av Team Finland i syfte att samordna aktiviteter och upprätthålla kontakterna till det finländska samfundet i Sverige. Under året uppmärksammas Finlands 100-årsjubileum.

Nätverket Team Finland främjar Finlands intressen ute i världen: Finlands externa ekonomiska relationer, finländska företags internationalisering, utländska investeringar i Finland och Finlandsbilden. Team Finland sammanför de centrala aktörerna inom de här områdena, i Finland och utomlands. Aktörerna styrs av gemensamma målsättningar som fastställs av statsrådet varje år. Samarbetets syfte är att skapa en enkel och flexibel verksamhetsmodell som utgår från kundernas behov. Projekt inom Team Finlands verksamhetsområde genomförs i samarbete mellan staten och privata aktörer.

Landskapsregeringen samarbetar med Team Finland kring information och det finns möjlighet för åländska företag att delta i aktiviteter. T.ex. deltar åländska företag i Finpros exportresor till olika marknader för mässor

eller andra evenemang. Till den del det handlar om finansiering kan företag söka finansiering från landskapsregeringen för att delta på samma villkor som finländska företag.

4.3 Central Baltic

Central Baltic Programme 2014-2020 är ett av EU:s 60 gränsöverskridande samarbetsprogram inom INTERREG som finansieras av ERUF (regionala utvecklingsfonden). Programområdet omfattar delar av Finland, Lettland och Sverige samt hela Estland och Åland.

Programmets målsättning är hållbar regional utveckling baserad på Europa 2020-strategin *Smart, Sustainable, Inclusive growth* och Östersjöstrategin *Save the sea, Connect the region, Increase prosperity*. 115 miljoner euro är reserverade för samarbetsprojekt under programperioden.

Huvudkontoret, Joint Secretariat, finns i Åbo, och varje land samt Åland har en egen Contact Point. En informatör arbetar för att sprida information om programmet, underlätta för potentiella projektpartner att hitta partners från andra regioner och bistå dem på olika sätt samt följa de godkända projekten och synliggöra deras resultat. Ålands landskapsregering är värdorganisation för Contact Point Åland.

Projektfinansiering är möjlig inom följande elva insatsområden:

- Stärkandet av regionens ekonomiska konkurrenskraft genom
 - Nya kunskapsintensiva företag
 - **Fler entreprenöriella ungdomar**
 - Ökad export från små och medelstora företag till (nya) marknader utanför EU
- Hållbar användning av våra gemensamma resurser genom
 - **Fler natur- och kulturresurser utvecklade till gemensamma hållbara turistattraktioner**
 - En större andel välplanerade och välförvaltade kust- och marina områden
 - Fler förbättrade urbana miljöer
 - **Minskade mängder/halter av näringsämnen, gifters och skadliga ämnens inflöde i Östersjön**
- Ökad tillgänglighet i regionen genom
 - **Förbättrade transportkorridorer för människor och gods**
 - **Förbättrad service i små gästhamnar för regional mobilitet och stärkt turism**
- Förbättrad kompetens och ökad samhällsgemenskap i regionen som syns i
 - Fler (lokal)samhällen med förbättringar
 - **Fler yrkesutbildningsenheter med gemensamma kurser och utbildningsprogram**

Projektansökningar kan lämnas in under vissa tider, så kallade Calls. I början av 2017 anordnas det tredje och sista callen, där samtliga elva insatsområden är sökbara.

45 miljoner euro återstår att fördela i tredje ansökningsomgången. Urvalsprocessen pågår under 2017, och nya sk *Small Projects* kan starta upp under hösten 2017, och nya sk *Regular Projects* i början av 2018.

De två första callen fick sammanlagt 325 ansökningar, varav 67 godkändes. Tio av de godkända projekten har åländsk partner, sammanlagt 12 olika aktörer. De insatsområden där åländska partner deltar är markerade med **fet stil** i listan ovan.

Ålands landskapsregering är partner i två av dem, ADAPT och BALTACAR. ADAPT startade i mars 2016 och handlar bland annat om att sjömäta farleder för att få bättre och säkrare sjökort. BALTACAR, om kulturarvet under vattenytan, har ännu inte startat upp.

EU-finansieringen utgör 75 % av godkänd budget och överstiger 2,1 miljoner euro för ovannämnda tio godkända projekt. Ålands landskapsregering står för den nationella medfinansieringen på max 25 %.

Kännetecknande för Central Baltic-projekt är fokus på konkreta resultat. Det skall finnas ett tydligt mervärde i att man samarbetar över gränserna och partnerskap från åtminstone två länder inom programområdet skall vara relevant. Möjliga partner är myndigheter, organisationer, föreningar och i vissa fall företag.

4.4 B7

B7-samarbetet grundades 1989 av de sju största öarna i Östersjön; Bornholm, Dagö, Gotland, Rügen, Åland, Öland och Ösel. Det primära syftet med samarbetet är att på olika plan bidra till öarnas utveckling och att uppnå mål gemensamma för öar. Åland deltar i samarbetet genom en representant i B7:s politiska styrgrupp (Political Steering Group), samt genom en representant i B7:s koordinationsgrupp (Coordinators Group).

De senaste åren har det skett ett antal förändringar i B7:s struktur och samarbetsform, bland annat då medlemsöarna minskat i antal genom Bornholms utträde 2013 och Ölands utträde 2014. Trots pådrivningar från den politiska styrgruppen har ingen av öarna återvänt till samarbetet.

I enlighet med landskapsregeringens strävanden har samarbetet utvecklats. Det innebär i praktiken att samarbetet under kommande år ska fokusera främst på B7-spelen och på ett konst- och kulturprojekt. Syftet med B7-spelen är att ungdomar från de olika öarna ska kunna mötas och umgås genom idrotten, medan konst- och kulturprojektet ska sammanföra konstnärer från medlemsöarna i en gemensam utställning. Ordförandeskapet i B7 roterar mellan öarna och innehas av Rügen 2017-2018. Både B7-spelen och konst- och kulturprojekten anordnas 2018 på Rügen.

Under 2015 övertog Åland ansvaret efter Öland att förvalta B7:s medel samt det begränsade arbetet med att administrera samarbetets gemensamma konto.

4.5 Kultursamarbete

Samarbetet med Gävle symfoniorkester har fortgått. Enligt ett avtal mellan parterna ger orkestern två konserter i Alandica Kultur och Kongress per år. Därutöver samarbetar orkestern med Ålands musikinstitut i samband med sina besök på Åland. Samarbetet kan gälla workshops för längre hunna musikstuderande, och några av institutets elever har också givits möjlighet att spela med orkestern. De konserter som Gävle symfoniorkester hittills har givit har varit välbesökta. Avtalet gäller till och med 2018.

Under 2016 har planeringen av uppmärksammandet av Finlands självständighets 100-årsjubileum påbörjats. Den åländska delen av jubiléet sker i samverkan med projektet Finland 100. Landskapsregeringen avser ordna några egna programpunkter under sommarhalvåret med anledning av 100-årsjubiléet. Dessutom har särskilda medel lediganslagits att sökas av organisationer som vill arrangera egna jubileumsprogram.

I början av 2014 blev landskapsregeringen medlem i Filmregion Stockholm-Mälardalen. Orsaken till detta var att flera produktionsbolag under de senaste åren har förlagt sina filminspelningar till Åland och dessa produktioner har beviljats finansiellt stöd i form av penningautomatmedel. Produktionerna har både ett kulturellt och ett kommersiellt värde. Samarbetet

har fortgått under året. Dessutom har samarbetet med filmproducenter resulterat i att två filmer som delvis är inspelade på Åland har haft premiär under 2016. Det gäller dels Suzanne Ostens barn- och ungdomsfilm *Flickan, mamman och demonerna* och dels Saara Cantells *Djävulens brud* som handlar om häxprocesserna på Åland i slutet av 1600-talet.

4.6 Miljösamarbete

IPBES (Intergovernmental platform on biodiversity and ecosystem services) är en mellanstatlig plattform för biodiversitet och ekosystemtjänster som startade 2012 och i den ingår 125 av FN:s medlemsstater. Huvudsakligt syfte med IPBES-konceptet är att ge relevant kunskap för att möjliggöra långsiktigt hållbara beslut avseende olika ekosystem och biodiversitet. Hänsyn ska tas till både till traditionell naturvetenskap samt lokal kunskap (kallat ILK holders, dvs. lokala kunskapsbärare). Kommunikation och dialog mellan olika led i samhället är viktigt. År 2014 beslutade de nordiska länderna att initiera och genomföra en nordisk studie baserad på IPBES metoder och riktlinjer, vilken koncentreras till kustzonen. Landskapsregeringen deltar i studien och en rapport kommer att tas fram under 2017.

5. Bilaga, Årsberättelse för aktiviteter i Nordiska ministerrådet 2016

Bilaga 1 till landskapsregeringens meddelande nr 3/2016-2017

Arsberättelse för aktiviteter i Nordiska ministerrådet 2016

1. Åland i Nordiska ministerrådet

Nordiska ministerrådet är - trots namnet - egentligen inte ett utan elva ministerråd (MR). De nordiska fackministrarna möts i sina respektive ministerråd i genomsnitt ett par gånger om året.

Tjänstemännens berednings- och uppföljande möten sker i ämbetsmannakommittéerna. Ämbetsmannakommittéerna behandlar ärenden som senare kan föras upp till ett ministerråd eller avgöras i ett beslut direkt i ämbetsmannakommittén. Beredningen i landskapsregeringen sker genom de utsedda tjänstemän som deltar i de olika ämbetsmannakommittéerna. Varje fackministerråd arbetar utifrån en egen dagordning varför tvärsektorieell beredning måste göras på initiativ av representanten i respektive ämbetsmannakommitté eller beredas av Nordiska ministerrådets sekretariat.

1.1 Ansvariga ministrar

Under 2016 har Ålands ministerrepresentation i Nordiska ministerrådet varit följande:

- samarbetsministrarna MR-SAM, Nina Fellman
- arbetsliv MR-A, Camilla Gunell
- närings-, energi- och regionalpolitik MR-NER, Camilla Gunell
- fiskeri och havsliv, jordbruk, livsmedel och skogsbruk MR-FJLS, Camilla Gunell
- jämställdhet MR-JÄM, Katrin Sjögren
- ekonomi- och finanspolitik MR-FINANS, Mats Perämaa
- kultur MR-K, Tony Asumaa
- lagstiftning MR-LAG, Katrin Sjögren
- miljö MR-M, Camilla Gunell
- social- och hälsovård MR-S, Wille Valve
- utbildning- och forskning MR-U, Tony Asumaa

2. Verksamheten 2016

2.1 Finlands ordförandeskap

Under 2016 innehade Finland ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet. Finlands ordförandeprogram utgick från tre huvudteman, vatten, natur och människor. Gränshinder och mer nordisk nytta i EU var andra prioriterade områden. Åland inbjöds via Ålandskontoret i Helsingfors till planeringsmötet men deltog inte i fackministeriernas möten med Norden-gruppen vid utrikesministeriet.

I september 2016 hölls de nordiska statsministrarnas sommarmöte på Åland. Ålands lantråd deltog vid en arbetslunch till vilken även Färöarnas

och Grönlands regeringschefer inbjudits. Grönland deltog dock inte. I samband med arbetslunchen presenterades ett initiativ på temat *Norden världens mest integrerade region*. Landskapsregeringen deltar i flera av de delprojekt som äger rum inom ramen för initiativet, bland annat projekt om integration, översyn av lagsamarbetet samt gränshinderarbete.

Under år 2016 ägde fyra ämbetsmannakommittémöten och en konferens, *Kön och hälsa* rum på Åland, dock inga ministerrådsmöten vilka till stor del var lokaliserade till Köpenhamn.

2.2 Tvärsektoriellt arbete

2.2.2 Gränshinderarbetet

År 2016 var det tredje året som Gränshinderrådet verkade i sin nuvarande form. Gränshinderrådets mandat sträcker sig mellan 2014-2017. Gränshinderrådets medlemmar är de fem länderna plus Färöarna, Grönland och Åland samt Nordiska ministerrådets generalsekreterare; även Nordiska rådet har en representant i Gränshinderrådet. Gränshinderrådets medlemmar har en nära koppling till den politiska verkställigheten i sina respektive regeringskanslier.

Under 2016 har tolv hinder avklarats varav sju med positivt resultat. För Ålands del innebar det att frågan om el-tarifferna mot Sverige togs bort från listan över gränshinder på Sveriges utryckliga begäran. Förhandlingarna fortsätter på bilateral nivå. Se närmare kapitel 2.3.8. Ett annat hinder som klarades av med positivt resultat var frågan om studiepenning efter arbete utomlands. Det har funnits ett krav att man under den senaste femårsperioden ska ha bott minst två år i utbetallandet. Finland, Sverige och Åland tog under 2016 bort boendekravet i sin lagstiftning. Andra hinder där Åland har stått som drivande är frågan om olika byggregler, och problem att få närståendepenning då patient och vårdare är skrivna i olika länder.

Under året knöts Gränshinderrådets åländska representant till det av landskapsregeringen tillsatta Regelrådet, som kommer att utgöra kontaktgrupp i landskapet för diskussion om relevanta frågor för Gränshinderrådet.

I januari 2017 valdes nya prioriterade hinder som Gränshinderrådet försöker lösa det kommande året.

Konkreta gränshinder som landskapsregeringen jobbat aktivt med under år 2016 inkluderar svenska läkares AT-tjänstgöring på Åland, bostadstillägg för finländska studeranden på Åland samt åländska studerandens möjlighet att ansöka till svenska högskolor.

Vad avser svenska läkares AT-tjänstgöring på Åland uppstod ett gränshinder då Socialstyrelsen i Sverige, utgående från en ändring i yrkeskvalifikationsdirektivet, beslöt att begränsa den del av yrkespraktiken för läkare som får göras utomlands till nio månader. Detta innebar en halvering av praktiktiden och skulle ha inneburit en rasering av det specialarrangemang som Åland haft sedan 2000-talet med Uppsala universitet om läkarnas praktiska tjänstgöring på Åland. Som en följd av detta skulle rekryteringen av svenskspråkiga läkare till ÅHS allvarligt ha hotats. Landskapsregeringen löste frågan tillsammans med ÅHS genom politiska och tjänstemannakontakter och förhandlingar. Socialstyrelsen omprövade sitt beslut och en lösning som möjliggör fortsatt AT-tjänstgöring på Åland i huvudsak enligt tidigare modell nåddes. Parallellt har landskapsregeringen fortsatt arbetet med att nå en lösning på det hinder för fortsatt AT-tjänstgöring som ändringen år 2015 av den på Åland gällande rikslagstiftningen om registrering av yrkesutbildade personer innebär. Kontakter sker på minister- och högsta tjänstemannanivå.

Vad avser bostadstillägg för fastländska studeranden på Åland uppstod ett gränshinder då stödet för boende för studerande överfördes på rikssidan

från och med 1.8.2017 från studiestödets bostadstillägg enligt lagen om studiestöd (FFS 1994/65), till det allmänna bostadsbidraget enligt lagen om allmänt bostadsbidrag (FFS 2014/938). Undantagna från förändringen var studerande som bor utomlands på hyra och de som studerar i Finland på en avgiftsbelagd linje vid folkhögskolor eller idrottsutbildningscenter eller vid Sameområdets utbildningscentral och bor i läroanstaltens elevhem. Dessa ska trots lagändringen fortsättningsvis omfattas av bestämmelserna om bostadstillägg i studiestödslagen.

Konsekvensen av rikets ändring av studiestödslagen skulle ha blivit att studerande från fastlandet som studerar på Åland inte skulle ha varit berättigade till studiestödets bostadstillägg efter 1.8.2017. Ålands landskapsregering påtalade 28.11.2016 i ett brev till riksdagens kulturutskott orimligheten i detta inför utskottsbehandlingen av lagen om studiestöd. Landskapsregeringen föreslog att ett tillägg skulle göras till 14 § studiestödslagen, där fastländska studerande på Åland skulle jämföras med studerande utomlands. Utskottet genomförde inte detta tillägg, men ansåg i sitt betänkande (17/2016 rd) att det är viktigt att möjligheten för unga från fastlandet att få stöd för sitt boende när de studerar på Åland säkerställs innan reformen träder i kraft.

Social- och hälsovårdsministeriet bad 30.1.2017 landskapsregeringen utlåta sig över två alternativ med hjälp av vilka studerande från fastlandet kan omfattas av rätt till stöd för boende på Åland från och med 1.8.2017 – antingen att rätt till allmänt bostadsbidrag bestäms genom blankettlag och att staten finansierar utgifterna, eller att det i finska lagen om studiestöd föreskrivs om rätt till bostadstillägg för studerande från fastlandet som studerar på Åland. Landskapsregeringen svarade 3.2.2017 att landskapsregeringen anser att det i lagen om studiestöd bör förskrivas om rätt till bostadstillägg. Frågan om stöd för boende för fastländska studerande bosatta på Åland, för vilket riket ansvarar, behöver lösas i rikslagstiftningen. Åland kan inte använda sin lagstiftningsbehörighet för att ändra i sin lagstiftning för att genomföra rikets reformer. En promemoria och förslag till ny proposition med önskad utformning lämnades för utlåtande till landskapsregeringen i mars 2017 och förefaller exkludera ett uppkommet gränshinder och därmed säkerställer att studerande från fastlandet kommer att vara berättigade till bostadstillägg enligt studiestödslagen.

Vad avser åländska sökande till studier vid svenska högskolor och universitet kan en ny utmaning bestå i den förändrade meritvärderingen av utländska betyg. Hur utfallet slutligen blir klargörs först efter att antagningen till studier som inleds i höst har klarnat. En ändring av meritvärderingen föranleds av att bedömningen av prestationer vid svenska gymnasier ändrats. Landskapsregeringen har i kontakter till Sverige på såväl politisk som tjänstemannanivå påpekat vikten av att åländska studerandens möjligheter till fortsatta studier i Sverige inte försvåras.

Efter ett initiativ av dåvarande lantråd Camilla Gunell vid statsministermötet i oktober 2014 inleddes ett arbete att kartlägga de nordiska avtalens överensstämmelse med kommande och befintliga EU-direktiv. Initiativet tillkom i skuggan av en diskussion år 2014 gällande Arjeplog-avtalet. Översynen av de nordiska avtalen har gjorts av Helsingfors universitetet och avslutades under 2016.

Hallå Norden som nu finns i alla nordiska länder samt Färöarna, Grönland och Åland, har fortsatt sin centrala roll i gränshinderarbetet. Hallå Nordens uppgift är att besvara inkomna frågor och utgör därigenom en viktig resurs för att förebygga att frågeställare råkar ut för gränshinder. Samarbetet mellan Ålands representant i Gränshinderrådet och Hallå Nordenkontoret har varit tätt och regelbundet.

2.2.3 Nordiska rådets session

Nordiska rådets 68:e session ägde rum den 1-3 november i Köpenhamn. Från landskapsregeringen deltog lantrådet Katrin Sjögren, viceslantrådet Camilla Gunell, nordiska samarbetsministern Nina Fellman och utbildnings- och kulturminister Tony Asumaa. Lantrådet talade under regeringschefernas toppmöte på temat *Hur kan Norden bidra med att genomföra världsmålen i Norden*. Lantrådet redogjorde för Utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland, vilket väckte uppmärksamhet i salen. Nordiska samarbetsministern Nina Fellman redogjorde för ministerrådets arbete med integration och viceslantrådet Camilla Gunell var en av två ministrar som svarade på arbetsmarknadsfrågor under frågetimmen.

2.2.4 Minisessionen

Den 19 april arrangerades Nordiska rådets minisession i Oslo. Ingen minister från landskapsregeringen deltog.

2.2.5 Politikerveckan i Almedalen

Inom ramen för politikerveckan i Almedalen på Gotland i början av juli 2016 deltog Åland under tre dagar. Den 5 juli var det Nordens dag där nordiska samarbetsministern Nina Fellman deltog i ett seminarium med namnet *När Medelhavet kom till Norden – vad händer med nordiska samarbetet efter flyktingkrisen*.

2.2.6 Samarbetet med Färöarna och Grönland och Färöarnas ansökan om fullvärdigt medlemskap

Samarbetet mellan Färöarna, Grönland och Åland har under året fungerat väl. Inför ministermöten och möten i ämbetsmannakommittéerna görs en avstämning av i vilka ärenden man behöver understöd.

Den största frågan under 2016 var Färöarnas ansökan om fullvärdigt medlemskap i Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Ansökan lämnades i samband med Nordiska rådets session i början av november och behandlades vid samarbetsministrarnas möte den 31 oktober. Ansökan fick avslag med enbart Grönland och Åland som uttalade sitt stöd för Färöarna. Beslutet blev att Färöarna i samarbete med Danmark ska utarbeta ett förslag hur man kan stärka Färöarnas roll i Nordiska samarbetet inom ramen för Helsingforsavtalet. Förslaget ska överlämnas under våren 2017.

Angående villkoren för en eventuell åländska ansökan om fullvärdigt medlemskap så sände landskapsregeringen ett meddelande till Ålands lagting som var uppe i plenum i november 2016 för att därefter behandlas i lag- och kulturutskottet. Meddelandet redogjorde för politiska, ekonomiska och juridiska konsekvenser om Åland skulle följa Färöarnas väg och ansöka om fullvärdigt medlemskap. Landskapsregeringens slutsats blev dock att det saknas både ekonomiska och personella resurser för ett sådant åtagande. Meddelandet delades ut på nämnda samarbetsministermöte då Färöarnas ansökan behandlades.

2.2.7 Besök

På inbjudan av det grönländska landsstyret deltog nordiska samarbetsministern Nina Fellman och Ålands NSK-ledamot i ett gränshinderseminarium i grönländska Nuuk i början av februari. I anslutning till besöket ägde flera möten rum med både Färöarnas och Grönlands samarbetsministrar.

Den 2 mars besöktes Åland av en representant från Finlands utrikesministerium som redogjorde för det finska ordförandeskapsprogrammet för 2016 vid ett öppet möte.

Från november 2015 till september 2016 har Åland vid fyra tillfällen besökts av planeringsgruppen från finska statsrådet inför statsministermötet i september 2016.

2.3 Sektoriellt arbete

2.3.1 Samarbetsministrarna (MR-SAM)

MR-SAM är det ministerråd som har det samordnande ansvaret i Nordiska ministerrådet. Samarbetsministrarna har under året haft möten där nordiska samarbetsministern Nina Fellman deltog vid fyra varav ett temamöte om integration via videolänk. De nordiska samarbetsministrarna biträds av tjänstemännen i Nordiska samarbetskommittén NSK som samtidigt fungerar som styrelse för sekretariatet i Köpenhamn. Nordiska samarbetskommittén möttes vid sex tillfällen under år 2016, varav fyra gånger i anslutning till samarbetsministrarnas möten.

Samarbetsministrarna beslutar om Nordiska ministerrådets budget som 2016 uppgick till 124 miljoner euro. Under året har samarbetsministrarna bland annat gått vidare med Nyt Norden 2.0 – nästa fas av reformarbetet, enats om ett samarbete om integration av flyktingar och invandrare, tagit initiativ om ett nordiskt samarbete om digitalisering, antagit en strategi för barn och unga i Norden, haft temadiskussion om EU med anledning av Brexit och enats om ett starkare samarbete gällande EU-frågor. Andra frågor som behandlats är samarbetsprogram för Arktis och Västnorden samt en avveckling av Nordiska ministerrådets åtaganden i European Humanity University i Vilnius.

2.3.2 Arbetsliv (MR-A)

Arbetsmarknadsministrarna möttes i Helsingfors den 29 november. Åland var representerat vid mötet av en tjänsteman från AMS. På agendan fanns dels ärenden för ministerrådet, dels temadiskussionen *Den strategiska genomlysningen av det nordiska arbetslivssamarbetet: Arbejdsliv i Norden – Udfordringer og forslag*, en rapport skriven av Poul Nielson, tidigare dansk minister och EU-kommissionär.

I ämbetsmannakommittén för arbetsliv och i kommitténs arbetsmarknadsutskott representeras Åland av myndighetschefen för AMS. Båda organen har hållit två möten under året. Åland var representerat vid tre av dessa fyra möten. Vid mötena bereds och bearbetas ärenden från ministerrådet, samt behandlas ansökningar om nordiska projektmedel inom arbetslivsområdet. Vid mötena presenteras även aktuella arbetsmarknadsfrågor i respektive land samt inom EU.

2.3.3 Fiskeri och havsliv, jordbruk, livsmedel och skogsbruk (MR-FJLS)

MR-FJLS höll sitt sommarmöte i Åbo den 28-29 juni 2016 med Nordens roll inom bioekonomin som genomgående tema. Vid mötet godkändes en vägkarta för den blå bioekonomin samt *Nordic Forest Solutions*, en färdplan för det framtida nordiska skogssamarbetet för att främja skogens roll i den gröna bioekonomin, den ekonomiska, ekologiska och sociala hållbarheten och för att stärka den nordiska rösten på regional, europeisk och global nivå. Landskapsregeringen representerades på mötet av vicelanträdet, skogsbruksbyrån och jordbruksbyrån.

I anslutning till mötet ordnades även två workshops gällande *Sustainable criteria for solid biomass* och *Nordic Agriculture facing Climate Change*, vilka presenterades under ministermötet. Vidare fördes en politisk diskussion om *Nordiskt mervärde i livsmedelsexport*.

Inom skogssamarbetet har landskapsregeringen även deltagit vid Samnordisk skogsforsknings (SNS) styrelsemöten i Alnarp den 23-24 maj och i Stockholm den 3 november 2016. Vid mötet i Alnarp diskuterades bl a förslaget till verksamhetsplan för 2017, innehållet i en ny SNS-strategi för åren 2018-2022 samt behovet av en separat kommunikationsstrategi för SNS. Vidare presenterades ett förslag till gemensam SNS/NKJ workshop gällande markanvändning för biomassaproduktion samt nyheter från forskarnätverk, vetenskapliga tidskrifter och EFINORD. Vid mötet i Stockholm stod åter verksamhetsplanen för 2017 och förslaget till strategi för åren 2018-2021 på agendan. Dessutom diskuterades utformningen och placeringen av sekretariatsfunktionen från år 2018 och närvarosituationen vid styrelsemötena. Vidare beviljades bidrag för ansökta nätverksaktiviteter.

2.3.4 Jämställdhet (MR-JÄM)

Regeringarna i de nordiska länderna och självstyrande områdena samarbetar på jämställdhetsområdet under ledning av de nordiska jämställdhetsministrarna som tillsammans bildar ministerrådet för jämställdhet (MR-JÄM). Utgångspunkten för ministerrådet för jämställdhet är att det nordiska samarbetet på jämställdhetsområdet ska leda till nordisk nytta genom att man tillvaratar och delar med sig av kunskap, kompetens och erfarenheter på jämställdhetsområdet. Det nordiska jämställdhetsarbetet ska också ge avtryck i globala sammanhang.

Ålands representant i ämbetsmannakommittén för jämställdhet tar initiativ gällande åländska intressen i jämställdhetssamarbetet, bevakar, utvecklar och följer upp frågor som är relevanta för landskapet. Under 2016 deltog lantrådet i det nordiska jämställdhetsminister- och det nordiskt-baltiska ministermötena i Helsingfors. Intressanta diskussioner fördes med anledning av forskare Outi Lepolas presentation av rapporten ”Jämställdhetsperspektiv på asylprocessen i Norden”. Under det baltiskt-nordiska jämställdhetsministermötet fanns ”Män och jämställdhet” samt ”Sexism och näthat” på agendan”.

2.3.5 Kultur (MR-K)

De nordiska kulturministrarna har mötts två gånger under året, i Helsingfors i maj och i Köpenhamn i november. Ämbetsmannakommittén för kultur (ÄK-K), som har ett övergripande ansvar för kultursamarbetet i Norden, bland annat fördelningen av tillgängliga anslag, har under året förberett och följt upp ministerrådets ärenden. På kulturministrarnas och ämbetsmannakommitténs agendor har bland annat funnits följande punkter som ur landskapsregeringens synvinkel haft väsentlig betydelse:

- Godkännande av reviderade stadgar för de nordiska husen och instituten.
- Godkännande av reviderade stadgar för Nordiska rådets pris inom film, musik, litteratur och barnlitteratur samt miljöinsatser.
- Planeringen av kultursatsningen Nordic Matters 2017 i London med kulturcentret Southbank som samarbetspartner.
- Beslut om förenkling av de nordiska styrdokumenterna.

De senaste årens nedskärningar för de nordiska husen och instituten i den nordiska kulturbudgeten har bromsats så att bland annat Nordens institut på Åland (NIPÅ) inte utsattes för ytterligare nedskärningar.

2.3.6 Lagsamarbetet (MR-LAG)

Eftersom arbetet i MR-LAG främst rör frågor utanför Ålands lagstiftningsbehörighet har landskapsregeringen inte deltagit i arbetet under året.

2.3.7 Miljö (MR-M)

Miljöministrarna höll två möten under 2016. Vicelanträdet Camilla Gunell deltog i båda mötena. Vid mötet den 27 april i Borgå diskuterades bland annat uppföljningen av klimatmötet i Paris i december 2015 och gemensamma insatser vid följande klimatmöte, även ett ministeruttalande om marint plastavfall och mikroplaster var på agendan. Det andra mötet hölls i samband med Nordiska rådets session i Köpenhamn den 2 november och då diskuterades bland annat mötet i december om biodiversitetskonventionen, ett brev till EU-kommissionen om skadliga kemikalier i textilier och förberedelser för klimatmötet i Marrakesh.

Landskapsregeringen deltog i två av tre möten som hållits i ämbetsmannakommittén för miljö. Vid mötena har bland annat arbetsgruppernas årsrapporter för 2015 och arbetsprogram för 2017 diskuterats och godkänts, diskuterades en rapport om miljömärket Svanen och arbetet med ett program om plastavfall. Vid mötena diskuterades också förberedelser för och uppföljning av miljöministermöten.

För att stöda genomförandet av det nordiska miljöhandlingsprogrammet 2013-2018 finns åtta arbetsgrupper. Landskapsregeringen har deltagit i expertgruppen för hållbar konsumtion och produktion samt deltagit i ett möte och följt arbetet i nordiska avfallsgruppen. Landskapsregeringen har också följt arbetet i nordiska havgruppen, men inte deltagit i något möte under året.

2.3.8 Näringsliv, energi och regionalpolitik (MR-NER)

De nordiska ministrarna med ansvar för närings- och regionalpolitik har under året träffats och behandlat vilka insatser som ska göras för att öka digitaliseringen och automationen i nordiska små och medelstora industriföretag. Bland insatserna finns utbildning av företagsrådgivare, samarbete mellan nordiska demonstrations- och testcentrum samt ökad tillgång till finansiering. Ministrarna beslöt även vilka arbetsområden som bör ingå i det nya samarbetsprogrammet för näringsliv och innovation 2018-2021. De preliminära temaområdena är *Nya marknader och globala värdekedjor*, *Snabb omställning* och *Ramvillkor för bättre konkurrensförmåga*. Åland betonade att samarbetsprogrammet vid sidan av de nationella hållbarhetsagendorna ska bidra till att Norden uppnår de av FN uppställda hållbarhetsmålen. Kommunal- och regionalreformer är aktuella i alla nordiska länder och självstyrande områden. Ministrarna har utbytt erfarenheter om genomförda eller planerade reformer. Dessutom har integrationen i Norden behandlats och hur inflyttare kan bidra till regional tillväxt. Generella utvecklingstendenser i Norden är att befolkningen är åldrande och blir friskare, det sker en fortsatt koncentration av befolkningen till större städer och regionala centra, och det finns en positiv internationell migration i nästan alla kommuner. Demografin påverkar i stort sett alla politikområden och sätter ramarna för hur framtiden utformas. Det lokala och regionala perspektivet är viktigt eftersom möjligheter och utmaningar ser olika ut på olika ställen.

Ett antal möten har hållits inom ramen för ämbetsmannakommittén för energi (ÄK-E) och Nordiskt ministerrådsmöte hölls den 24 november 2016 i Helsingfors. Vicelanträd Camilla Gunell deltog tillsammans med sina kollegor i de nordiska länderna och självstyrande områdena. Det konstaterades att under 2016 firas 20-års jubileum för världens mest avancerade gränsöverskridande elmarknad, den gemensamma nordiska elmarknaden. På mötet diskuterades också utmaningarna på elmarknaden som följer av en snabbt ökande andel intermittent kraftproduktion samt nedläggning av kärnkraft och annan termisk kraft. Den handlingsplan som system- och transmissionsföretagen arbetar med och som färdigställs år 2017 är ett centralt och konkret inslag i utvecklingen av marknaden. Vicelanträd Ca-

milla Gunell välkomnade en fortsatt politisk dialog gällande energimarknaderna och klimatmålen. Dessutom efterlystes ett klagande gällande förväntningarna på de autonoma områdena. Minister Camilla Gunell förklarade att Åland har ambitiösa målsättningar inom klimatområdet och vore intresserad av att de autonoma områdena i större utstäckning skulle utses till testområden för ny teknik. Dessutom påpekade vicepresident Camilla Gunell att Åland är ett eget el-land med egen TSO och välkomnade en fortsatt bilateral dialog inom Nordiska ministerrådet gällande avskaffandet av gränshinder. I detta fall gäller hindret den regionävsavgift uppgående till ca 1,2 miljoner/år Vattenfall Ab uppbär för elkabelförbindelsen mellan Sverige och Åland. Regionävsavgiften är även ett hinder gällande el-transitering mellan Sverige och Finland.

2.3.9 Social och hälsopolitik (MR-S)

Vid mötet i Helsingfors, vid vilket social- och hälsovårdsminister Wille Valve deltog, informerades ministrarna bland annat om Finlands social- och hälsovårdsreform. De nordiska social- och hälsoministrarna har fortsatt arbetet utgående från Könberg-rapporten om det framtida nordiska hälsosamarbetet. Ministrarna antog en nordisk deklaration om folkhälsa och förstärkte folkhälsoarbetet genom att ge tjänstemannakommittén i social- och hälsopolitik i uppdrag att etablera en nordisk arena för folkhälsosamarbete. Mandatet för den nordiska hälsoberedskapsgruppen, den så kallade Svalbardgruppen, utvidgades till att omfatta även det sociala området. Vid Helsingforsmötet hölls även en temadiskussion om social- och hälsovårdstjänster för asylsökanden och invandrare.

2.3.10 Utbildning och forskning (MR-U)

De nordiska utbildnings- och forskningsministrarna har mötts två gånger under året, i april i Helsingfors och i juni i Köpenhamn. Ämbetsmannakommittén för utbildning och forskning (ÄK-U), som har ett övergripande ansvar för utbildningssektorn i Norden, bland annat fördelningen av tillgängliga anslag inom området, har under året förberett och följt upp ministerrådets ärenden. På utbildningsministrarnas och ämbetsmannakommitténs agendor har bland annat funnits följande punkter som ur landskapsregeringens synvinkel haft väsentlig betydelse:

- Färöarnas, Grönlands och Ålands ställning i det nordiska samarbetet.
- Gränsöverskridande utbildningsmöjligheter i högskolor och universitet i de nordiska länderna.
- Jämställdhetsintegreringen inom utbildnings- och forskningssektorn.

Från de självstyrda områdena har de åländska representanterna fört fram vikten av fullvärdig representation i olika underorganisationer- och grupper på likvärdiga grunder som länderna. Frågan kom upp på bordet nyligen då stadgarna för organisationen med ansvar för samarbetet inom forskning och forskarutbildning (NordForsk) reviderades och representationen i dess styrelse klargjordes. Från ett mellan de självstyrda områdena tidigare överenskommet upplägg om ett roterande fullvärdigt medlemskap i styrelsen för NordForsk återgick man till att de självstyrda områdena ska inneha oförändrad status i styrelsen, dvs. observatörsroller. En liknande diskussion uppkom i samband med tillsättandet av en ny programkommitté för stödprogrammet Nordplus inför kommande programperiod (2017-2021). De självstyrda områdena inlämnade var för sig ansökan om fullvärdigt medlemskap. Saken fördes till sin spets under ministerrådets möte i samband med Nordiska rådets session i Köpenhamn i november 2016 då ärendet skulle avgöras av de nordiska ministrarna. Under det finländska ordförandeskapet debatterades frågan livligt. Danmark förordade sina självstyrande

områdets ansökningar. Island talade varmt för den nordiska familjen och understödde Färöarnas, Grönlands och Ålands strävanden. Tyvärr gick det inte att komma längre i frågan utan konsensus.

Rektorn vid Högskolan på Åland har fungerat som landskapsregeringens representant/observatör i styrelsen för NordForsk. De nordiska kontakterna har stärkt intentionerna i landskapsregeringens forskningspolitiska program. Högskolan har i sin undervisning och verksamhet lyckats utveckla samverkansmodeller med andra högskolor och tillämpade forsknings- och utvecklingsprojekt som gagnat det åländska närings- och arbetslivet. Projekten har i innovativt syfte kunnat utveckla nya företag, produkter, tjänster, arbetssätt och strukturer som är till nytta för samhällsutvecklingen och den ekonomiska tillväxten på Åland.

Under året har Källbo skola, Strandnäs skola, Ålands lyceum, Ålands yrkesgymnasium, Ålands musikinstitut, Högskolan på Åland och Föreningen Norden deltagit i aktiviteter i Nordplus-programmet, huvudsakligen i form av olika elev-, klass- och lärarutbyten.

Från och med år 2013 har Åland haft sakkunniga representanter i de olika nätverksgrupperna för vuxnas lärande (NVL) d.v.s. i grupperna med uppgift att utveckla vägledning, distansstudier och validering. Utbildnings- och kulturavdelningen arrangerade i september 2016 ett seminarium om vägledning tillsammans med Nordiskt nätverk för vuxnas lärande (NVL) med temat *Nya vindar för vägledning – karriärvägledning, samordning av vägledning och e-vägledning*. Representanter från alla nordiska länder och självstyrande områden deltog i seminariet. Det nordiska nätverket för vägledning deltog i seminariet. Nätverket har under 2016 utarbetat en rapport om samordning av vägledningen i Norden som presenterades på seminariet. Deltog gjorde också NVL:s arbetsgrupp för *IKT och vägledning*, som ett led i gruppens arbete att undersöka möjligheter och mervärde av att använda nya metoder såsom e-vägledning på Färöarna, Grönland och Åland. Gruppens arbete ska bidra till implementering av MR-U:s program *Kvalitet og relevans i uddannelse og forskning* och är ett samarbete mellan NVL:s vägledningsnätverk och distansnätverk. Seminariet fungerade också som startseminarium i Nordplus Horizontal-projektet *Vägledare i samverkan*, där fokus ligger på kompetensutveckling och utbyte av erfarenheter bland annat när det gäller digitaliserade vägledningstjänster.

2.3.11 Ekonomi och finanspolitik (MR-FINANS)

De nordiska finans- och ekonomiministrarna träffades under året, den 28 oktober i Helsingfors. Under mötet diskuterades ämnen som Brexit och integration av nyanlända.

2.3.12 Nordiskt samarbete om integration

Det nordiska samarbetsprogrammet om integration initierades och antogs 2016. Målsättningen är att stödja ländernas integrationsarbete genom utbyte av erfarenheter och skapande av ny kunskap. Nordens välfärdscenter i Stockholm har fått i uppdrag att upprätta en idébank i samarbete med Nordregio. Sekretariatet i Köpenhamn har anställt en rådgivare som inleder sitt arbete i januari 2017.

Ett första informellt möte för de nordiska ministrarna med ansvar för integration hölls i Köpenhamn i november 2016. Därutöver behandlades integrationsrelaterade frågor inom ramen för det sektoriella samarbetet.

På Åland ordnades inom ramen för ö-nätverket inom Nordiskt nätverk för vuxnas lärande (NVL) ett integrationsseminarium under hösten. Landskapsregeringen deltar i ett två-årigt nordiskt projekt på tema hur man kan förhindra människohandel för tvångsarbete. Att uppmärksammas på hur man kan säkerställa schyssta arbetsvillkor för inflyttad och utländsk arbets-

kraft är en fråga som är viktig med tanke på Ålands förhållandevis stora arbetskraftsinvandring. Projektet inleddes i september 2016 och beräknas pågå under två år.

